

Landsbygdens gröna omställning

En studie om hur invånare på landsbygden ser på en grön omställning

Green transition in rural areas

A study on how citizens in rural areas deal with a green transition

Ella Berggren

Fakulteten för hälsa, natur- och teknikvetenskap

Miljö Och säkerhet

Kandidatexamen/15 högskolepoäng

Handledare: Eva Svensson

Examinator Hilde Ibsen

Mars 2019

Sammanfattning

En grön omställning i svenska hushåll har en avgörande roll för att kunna minska dagens miljöproblem. Miljöproblem har idag individualiserats och ansvaret för att leva ett miljövänligt liv ligger således på individnivå. När miljöproblem individualiseras med ett ökat ansvar hos individen som resultat krävs förutsättningar att kunna leva ett miljövänligare liv, förutsättningar vilka kan variera som resultat av var individen väljer att bo. Det blir komplicerat om en grön omställning inte är anpassad för hela nationen utan enbart en del av den.

Studien är en kvalitativ intervjustudie med inriktning kring hur invånare på landsbygden ser på en grön omställning med utgångspunkt i de vanliga omställningsområdena transport, avfall, konsumtion och energi. Materialet från intervjuerna har analyserats med en kvalitativ innehållsanalys. Syftet med studien har varit att undersöka hur invånare på landsbygden ser på en grön omställning samt vilka hinder och möjligheter som presenteras.

Studiens resultat visar att det inom en del omställningsområden finns goda möjligheter för hushåll på landsbygden att verkställa en grön omställning medan andra omställningar framställs som mer komplicerade. Möjligheten till att verkställa en grön omställning i praktiken framställs olika baserat på omställningsområde och var individen väljer att bo. Studien visar således att förutsättningarna till att verkställa en grön omställning uppfattas olika grundat på om individen bor på landsbygd eller i stad.

Nyckelord: Hållbarhet, Relationen stad-land, Makt, Miljö rättvisa, Hushållsbeteende

Abstract

A green transition in Swedish households has a crucial role in reducing the current environmental problems. Environmental problems have been individualized and the responsibility for living a more environmental friendly life is thus at the individual level. When environmental problems are individualized with an increased responsibility of the individual as a result, the conditions are required to be able to live a more environmentally friendly life, conditions that vary as a result if where the individual chooses to live. It becomes complicated if a green transition is not adapted for the whole nation but only part of it.

The study is a qualitative interview study focusing on how citizens in rural areas opinion on a green transition based on the usual areas of transition, transport, waste, consumption and energy. The material from the interviews has been analyzed with a qualitative content analysis. The purpose of the study has been to examine how the citizens look at a green transition and what obstacles and opportunities are presented.

The results of the study shows that there are good opportunities for households in rural areas to implement green transition in certain sectors while other changes are presented as more complicated. The possibility of implementing a green transition in practice is presented differently based on where the individual chooses to live. The study thus shows that the green transition are perceived differently based on whether the individuals lives in rural or urban areas.

Keywords: Sustainability, Urban and rural relations, Power, Environmental justice, Household behaviour.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.1.1 Fyra vanliga områden för hushåll att ställa om till grönt.....	1
1.1.2 Sveriges befolkning och det svenska hushållet	2
1.1.3 Landsbygd och stad	3
1.2 Problemformulering	3
1.3 Syfte och frågeställning	4
1.4 Avgränsning	4
1.5 Struktur	4
2 Tidigare forskning och teoretiskt ramverk.....	5
2.1 Hushållens gröna omställning	5
2.2 Relationen mellan landsbygd och stad.....	5
2.3 Miljörättvisa.....	7
3 Metod och material	9
3.1 Metodval för datainsamling	9
3.1.1 Intervjuer	9
3.2 Metodval för analys	13
3.2.1 Kvalitativ innehållsanalys	13
4 Resultat	16
4.1 Transport.....	18
4.2 Avfall.....	20
4.3 Konsumtion	22
4.4 Energi.....	22
4.5 Ekonomi.....	23
4.6 Bilden av landsbygd och stad	24
4.6.1 Transport	25
4.6.2 Avfall.....	25
4.6.3 Konsumtion.....	26
4.6.4 Energi.....	26
4.6.5 Ekonomi	27
5 Diskussion	28
5.1 Metodreflektion	28
5.2 Att ställa om grönt på landsbygden	29
6 Slutsats.....	34
Referenser.....	35
Bilagor	38
Bilaga 1: Utdrag av tankekarta från intervjuer	38
Bilaga 2: Intervjuguide	39

1 Inledning

1.1 Bakgrund

De svenska hushållen spelar en väsentlig roll i den svenska miljöpolitiken. Fokus har allt mer placerats på individnivå med ett större ansvar på den enskilda individen i frågan om att verkställa en grönare omställning. Individens enskilda aktiviteter har stor påverkan på miljön så ansvaret beträffande en förändrad livsstil och ett miljövänligare beteende bör således hamna på individnivå (Söderholm 2008:21-27). Enligt Naturvårdsverket är Sveriges klimatpåverkan tio ton per person varje år, vilket framställs som en högre siffra än genomsnittet globalt. För att uppnå Parisavtalet är det nödvändigt att den globala medeltemperaturen hålls under två grader celsius. Vilket kräver att utsläppen stryps ner till två ton per person per år vilket är en betydande förändring som kräver drastiska åtgärder. Parisavtalet är de mål som strävar efter att den globala medeltemperaturen ska hållas under två grader celsius (Naturvårdsverket 2018).

Enligt Karlstad kommun (u.å.) presenterades fyra vanliga gröna omställningar för hushåll vilket presenterades som energieffektivera, konsumera klimatsmart, avfall och smarta resval (Karlstad kommun u.å:7-10). De här områdena presenteras i studien som transport, avfall, konsumtion och energi. I Karlstad kommun (u.å.) genomfördes ett projekt som grundar sig på att kunna visa familjer att de med enkla medel kan minska sina koldioxidutsläpp och likaså sin miljöbelastning i hushållen. Det framgick att viljan redan förekom hos deltagarna att leva mer miljövänligt men att kunskapen var bristfällig (Karlstad kommun u.å:4-5).

1.1.1 Fyra vanliga områden för hushåll att ställa om till grönt

Transport

En minskning av växthusgaser i utsläpp är en stor utmaning inom transportsektorn då energianvändningen för transport just domineras av fossila bränslen. Transporter inrikes står för cirka en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser och av dessa inrikes transporter är 90 procent utsläpp från vägtrafiken Trafikverket (2019). Karlstad kommun (u.å.) hävdar att ett förändrat transportbeteende kan bidra till att minska koldioxidutsläpp och miljöbelastningen inom transportsektorn, förslagsvis att för kortare transporter överväga att promenera eller cykla och att det för längre transporter väljs kollektivtrafik i form av till exempel buss eller tåg (Karlstad kommun u.å:8).

Avfall

Begreppet avfall har en bred tillämpning men enligt EU så definieras avfall som ”Ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med” (avfallsdirektivet 2008/98EG).

Begreppet avfall innefattar således både hushållsavfall och farligt avfall. Enligt Statistiska centralbyrån [SCB] (2018b) så genererade svenska hushåll 4,4 miljoner ton avfall år 2016. Av allt avfall som svenska hushåll kasserade så var en tiondel farligt avfall. Farligt avfall består till stor del av batterier, impregnerat trä, kemikalierester och skrotade bilar. Sådant avfall som inte är farligt går under namnet icke farligt avfall och omkring hälften av de svenska hushållens icke farliga avfall består av hushållsavfall. Hushållsavfall är den avfallstyp som inte källsorteras, det handlar om till exempel blöjor, kuvert eller disksvampar som ska kastas i soporna. Det icke farliga avfallet från svenska hushåll fortsätter att öka (Statistiska centralbyrån [SCB] 2018b).

Konsumtion

Den privata konsumtionen är en av de dominerande faktorerna till den klimatförändring vi ser idag. Det individer väljer att köpa, använda och kassera påverkar miljön negativt. En nedskärning inom konsumtion hade kunnat få betydande inverkan för möjligheten att få jorden till en miljövänligare plats (Konsumtverket 2017:3). De totala utsläppen som årligen sker av klimatpåverkande gaser orsakade av svensk konsumtion krymper inte utan fortsätter att öka. Det blir tydligt att det krävs ett ökat engagemang och arbete för att minska trenden. Konsumenten har tidigare inte varit i fokus utan varit relativt osynlig i miljömålsarbetet. Idag har detta ändrats och målsättningen har istället blivit att lyfta de styrmedel, förslag och åtgärder som i själva verket finns för att påverka den privata hushållskonsumtionen och leda denna mot en hållbar riktning. De lyfter vidare att det är av stor vikt att skapa förutsättningar och möjligheter för den svenska konsumenten att i verkligheten välja miljövänliga varor och tjänster samt öka återanvändningen av redan befintliga varor (Naturvårdsverket, 2015:5-7, 18-23).

Energi

Statistiska centralbyrån [SCB] (2018a) beskriver att den vanligaste metoden för att förse svenska hushåll med energi är genom produktion av el (elektricitet). Energi i form av el behövs för att bostäder, näringsliv och offentlig service ska fortsätta fungera. Cirka 80 procent av Sveriges elenergi kommer från en kombination av vattenkraft och kärnkraft, den övriga elenergin kommer från en kombination av vindkraft, värmekraft och solkraft. Hur mycket elektricitet som Svenska hushåll förbrukar beror bland annat på elpriser och hur kallt det är utomhus, kalla vintrar kräver mer el för uppvärmning. Idag är det industri och service (service innefattar exempelvis transport, offentlig service som sjukhus, hotell, handel och byggverksamheter) som står för majoriteten av Sveriges elförbrukning och landar på 68 procent. Svenska hushåll påverkar emellertid också och står för drygt en fjärdedel av Sveriges energiförbrukning närmare bestämt 27 procent. Till år 2050 kan Sverige försörja Sveriges alla bostäder, transport och industri med enbart förnybar energi. Det krävs emellertid en stark vilja från både politiker, industri och befolkning för att nå en sådan omställning. En omställning kräver inte enbart förnyade energikällor utan även effektivare förbrukning av energin. En effektivare förbrukning där energieffektivare hus, belysning och en allmänt hållbarare livsstil är nödvändig (World Wide Found for Nature, [WWF] 2011:2ff).

1.1.2 Sveriges befolkning och det svenska hushållet

Enligt statistiska centralbyrån [SCB] (2018c) har Sverige som nation drygt tio miljoner invånare som lever i cirka 4,6 miljoner hushåll. Ett hushåll består enligt Statistiska centralbyrån av individer som är folkbokförda i samma bostad. Dessa hushåll är placerade både på landsbygd och i stad. Statistiska centralbyrån [SCB] (2015) beskriver att omkring 90 procent av Sveriges befolkning bodde på landsbygden för 200 år sedan. Idag är det andra siffror då 85 procent av Sveriges befolkning idag bor i tätorter. Statistiska Centralbyrån saknar en siffra på hur många som i själva verket bor på landsbygden. Processen där befolkningen flyttar från landsbygden till tätorter och städer går under namnet urbanisering.

De svenska hushållen spelar en avgörande roll i den svenska miljöpolitiken. Fokus har allt mer placerats på individnivå där ett större ansvar placerats på den enskilda individen i frågan om att verkställa en grönare omställning (Söderholm 2008:21-27). Intressant blir således att fråga sig hur förutsättningarna ser ut för Sveriges hushåll att genomföra en grön omställning inom presenterade områden. Förekommer skillnader i förutsättningar till att genomföra en grön omställning beroende på var personen väljer att bo och leva? Finns det faktorer som kan ha betydande inverkan och

försvåra en individs möjlighet till att genomföra en grön omställning? Faktorer som kan påverka möjligheten till en grön omställning kan vara bristande förutsättningar, ekonomiska faktorer, utanförskap eller bristande kunskap och stöd.

1.1.3 Landsbygd och stad

Globaliseringen är en viktig grund till att förstå den skillnad som idag finns mellan landsbygd och stad. Staden har sedan globaliseringens början placerats i fokus och diskussioner om såväl ekonomi eller teknik har utgått från städer. Landsbygden har således tenderat till att bli osynlig i flera diskussioner. Det finns i globaliseringen ett maktperspektiv vilken resulterat i att alla inte har samma förbindelse till platser eller noder. Globaliseringen har lett till att vissa teknologier och kommunikationsnoder endast är tillgängliga för ett fåtal (Andersson & Jansson 2012:22-23).

Relationen mellan landsbygd och stad är problematisk. Den svenska landsbygdens utflyttning till staden har pågått i hundrafemtio år men den snabba utflyttningen som skett sedan mitten av 1990-talet beskrivs som en slutgiltig tömning av hela trakter och en gigantisk förändring håller på att ske i det svenska samhället utan att någon reflekterar över det. Enligt Statistiska Centralbyrån [SCB] (2015) nådde Sverige 1930 brytpunkten där lika många personer bodde på landsbygd som i städer. En stor bidragande orsak till landsbygdens utflyttning grundar sig på bristande jobb möjligheter. Landsbygden framstår emellertid som ett populärt boende då lugnet som beskrivs på landsbygden lockar, det framgår emellertid som viktigt att pendlings avståndet till en större storstad är en förutsättning för att kunna bo på landsbygden (Mattsson 2010:13-17).

Landsbygden presenteras ofta som stadens andra. Att staden betraktas som metropol samtidigt som landsbygden ska rätta sig i ledet (Andersson & Jansson 2012:31). De flesta av världens domstolar som fattar beslut om miljölagar förekommer i städer. En geografisk barriär som gör det svårt för landsbygdens befolkning att bli delaktiga i beslut då dessa som oftast bor med förhållandevis långt avstånd till städer (Newton & Cantarello 2014:265-266).

Det går en gräns mellan landsbygd och stad. En gräns som skildrar och bidrar till en saknad och reglerad tillgång till grundläggande tjänster. En gräns som bidrar till att skapa skillnader mellan sociala grupper i samhället. Detta visar på storstädernas makt som metropol. Stadens befolkning tenderar emellertid att ha en romantiserad bild av landsbygden och ser således landsbygden som en plats dit stressade stadsbor kan få avnjuta en lugn och orörd natur (Sharma-Wallace 2016:174-177).

1.2 Problemformulering

En grön omställning i svenska hushåll beskrivs ha en avgörande roll i den svenska miljöpolitiken för att kunna mildra negativa effekter från en klimatförändring. En grön omställning som till stor del förväntas kunna verkställas på individnivå. Det har uppmärksammats att individens vardagliga val har betydande påverkan på miljön och en individualisering för att lösa miljöproblemen har således blivit aktuell. En individualisering där vardagliga val som hur avfallet tas omhand eller vad som konsumeras får en viktig roll. En grön omställning som borde vara enkel med främjanden av miljövänliga alternativ. En individualisering är i behov av förutsättningar och stöd för att välja rätt alternativ och för att kunna minska påverkan på miljön. Sverige har en befolkning som lever över hela nationen både i landsbygd och i stad. Detta innebär att åtgärder som är miljöfrämjande kan variera rent geografiskt och påverka huruvida förutsättningarna ser ut för den aktuella individen att genomföra en grön omställning. Begränsade förutsättningar till att genomföra en grön omställning

inom vissa områden kan vara långa avstånd och bristfällig kollektivtrafik. Med utgångspunkt att det faktiskt finns skillnader i förutsättningar rent geografiskt blir det i undersökningen intressant att se om det finns mönster bland respondenterna kopplat till en grön omställning men även om det framkommer nya infallsvinklar och erfarenheter.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka hur invånare på landsbygden ser på en grön omställning samt vilka hinder och möjligheter som finns kopplat till detta. Ska i studien även undersöka hur invånarna ser på omställningsområdena transport, avfall, konsumtion och energi. Fyra omställningsområden som anses möjliga och tillgängliga till förändring i privata hushåll.

Frågeställning

- Vilka utmaningar och möjligheter upplever människor på landsbygden för en grön omställning i vardagslivet?

1.4 Avgränsning

Studien är avgränsad till invånare boende på landsbygden inom Orust kommun. Avgränsningen i deltagande är sex personer däribland tre kvinnor och tre män. Avgränsningen till landsbygden inom Orust kommun gjordes då Orust är undersökarens födelseort. Det var för undersökningen viktigt att det var en jämn könsfördelning mellan intervjupersonerna då kön kan spela en roll i synen på en grön omställning.

1.5 Struktur

Uppsatsen börjar med inledning där ämnets bakgrund presenteras och beskrivs för att följas upp med problemformulering av de problem undersökaren uppfattat kring en grön omställning på landsbygden. Det framförs i inledningen även syfte, frågeställning och avgränsningar. Tidigare forskning och teoretiskt ramverk beskriver tidigare forskning och det teoretiska ramverk som varit relevant för studien. Under metod och material beskrivs detaljerat hur datainsamlingen gått till väga och därefter en beskrivning över hur det insamlade materialet analyserats. Under resultat presenteras de resultat som framkommit från datainsamlingen för att i diskussion diskutera både val av metod och resultatet tillsammans med teoretiskt ramverk. Slutligen framförs arbetets slutsats.

2 Tidigare forskning och teoretiskt ramverk

Tillgången på tidigare forskning om relationen mellan landsbygd och stad var begränsad. Något som antogs bero på att klyftan mellan områdena inte till fullo vill erkännas. Den begränsade tillgången på material bidrog till en inkludering av flera författare i undersökningen för att kunna nå ett mer tillförlitligt resultat.

2.1 Hushållens gröna omställning

I vilken utsträckning individer och medlemmar i ett hushåll lever ett hållbart liv beror på de val som görs i vardagen. De blir således att de val individer gör angående att konsumera, resa eller ta hand om sitt avfall är kopplat till ett beteendemönster som påverkar miljön och klimatet (Nordlund, et.al 2010:99).

Det har skett en historisk förändring i hur miljöproblem ska lösas och fokus mer hamnat på individnivå där individen ansvarar för att minska miljöproblemen. Detta kallas för individualisering. Det blir av den orsaken individens dagliga val som transport till arbete, hur avfallet tas omhand eller vad som konsumeras till middagsbordet som nu uppmärksammas som en bidragande faktor för negativa konsekvenser för miljön. De blir således individens miljövänligare livsstil som ska göra jorden till en miljövänligare plats. För att nå detta stadie krävs det att individer börjar förstå de ansvar de har på miljön och att agera därefter (Skill & Wihlborg 2010:43-46).

Det är nödvändigt att staten gör det möjligt för befolkningen att göra hållbara val. Det är viktigt att varje medborgare ges möjligheten att självständigt välja mellan flera hållbara livsstilar. Miljöfrågor har individualiserats och när individen nu påvisats ha stor påverkan på miljön i det vardagliga livet krävs det av staten en vägledning för att hjälpa individer att komma på rätt väg (Lundmark, et.al 2010:36). Det är även av stor vikt att det finns tillgång till support och stöd till individer då detta är nödvändigt för att kunna nå en förändrad och hållbar livsstil. Det kan bli problematiskt om individer i ett samhälle känner bristande stöd och vägledning då detta kan leda till att individerna väljer att inte genomföra en åtgärd då det inte finns kunskap rådande vilka val som är bra eller dåliga (Nordlund, et.al 2010:99).

2.2 Relationen mellan landsbygd och stad

Landsbygden beskrivs och betraktas ofta som stadens andra. Modernisering utvecklas som oftast med utgångspunkt i stadsmiljö där tillgången även sker först för att sedan spridas på landsbygden. Det är heller inte ovanligt att landsbygden får stå tillbaka och vänta på utvecklingen långt efter den är uppförd då staden anses som centrum och av den orsaken prioriteras (Andersson & Jansson 2012:31). Problem kopplat till att Sverige vill vara föregångsland till en miljövänlig omställning har bidragit till negativa effekter som har inverkan på var Sveriges befolkning kan bo och leva ett gott liv. En grön omställning kan leda till försvårade omständigheter för landsbygdssamhällen då kraven som beslutas inte är genomförbara. Kristina Mattsson lyfter ett exempel på konsekvenser som resultat av Sveriges vilja att bli miljövänligare, kravet att bensinstationer ska ha etanolkpumpar. Etanolkpumpar som somliga privatägda bensinstationer inte har möjlighet att bekosta. Detta som resulterar i att bensinstationerna på landsbygden blir allt glesare och att de bofasta får köra många mil för att tanka sina bilar, något som resulterat till motsatt effekt gällande en grön omställning. Det blir i dessa aspekter dyrt att bo på landsbygden och hon menar att långa avstånd till arbeten och dyra drivmedelsskatter gör det svårt att bo och leva på landsbygden. Förutsättningarna att bo på

landsbygden utarmas och när skolor, dagis och affärer stängs ner så försvinner också förutsättningar för att kunna bo kvar på landsbygden. En likvärdig samhällsservice oberoende av bostadsort har för svensk politik varit ett mål. Sveriges välfärdssystem har störst betydelse för att kunna jämna ut de olika levnadsförhållanden som finns mellan landsbygd och stad, detta samtidigt som myndigheter idag väljer att överge Sveriges mindre kommuner och viktig samhällsservice väljer att flytta till städer. Den svenska staten anser emellertid att de krav som finns rådande tillgänglighet är uppfyllt då flera tjänster idag finns tillgängliga på internet (Mattsson 2010:50-51).

Storstäderna har idag en makt som metropol. Det går en gräns mellan landsbygd och stad, en gräns som skildrar och bidrar till en saknad och reglerad tillgång till grundläggande tjänster. Den landsbygdsbefolkning som besitter ekonomiska medel kan emellertid möta och lösa dessa med hjälp av ny teknik och privata tjänsteleverantörer medan de med bristande ekonomiska medel lämnas till att förhandla om säkra och långsiktiga alternativ. Landsbygden förklaras och beskrivs ofta romantiserad av städernas befolkning, en plats dit stadsborna kan fly från det urbana stressiga livet. Detta samtidigt som landsbygdens befolkning inte kan leva av en vacker utsikt utan kravet på fungerande infrastruktur är avgörande. Den gräns som idag finns mellan landsbygd och stad fortsätter att skapa skillnader mellan sociala grupper i samhället där landsbygdens invånare som inte passar den fridfulla modellen marginaliseras eller utesluts från dominerande betydelse (Sharma-Wallace 2016:174-177).

Det finns en orättvisa mellan landsbygd och stad förknippat med synen på områden och resursanvändning. Konsumerade produkter tas ofta fram på landsbygden för att senare säljas i staden. Det blir en ojämnt fördelad börda då landsbygden efter en produktion blir kvar med konsekvenserna. Något som stadens befolkning inte berörs av. Soptippar och kolbrytning vilka ofta finns placerade på landsbygden och där påverkar det lokala området både för människa och natur. Det finns tendenser till att stadsbor har en negativ syn på landsbygdsbor gällande den livsstil som landsbygdsbor lever, detta samtidigt som stadsbor ofta tror att livet på landsbygden är idyllisk och att miljön är orörd. Det tenderar även till att finnas en kunskapslucka där stadsbor inte verkar vara införstådda med att landsbygden påverkas negativt av resursanvändningen och att det av den orsaken inte finns något intresse till att minska resursförbrukningen. Det krävs ett uppvaknande från staden för att en minskning av detta mönster ska kunna ske. Det är således av stor vikt att en ökad synlighet av landsbygdens orättvisa miljö bör ske. Landsbygden kan leva med hinder och svårigheter under lång tid utan att någon reflekterar över de, men om samma hinder och svårigheter skulle ske i stadsmiljön skulle de direkt presenteras som ett problem som måste tas på allvar (Kelly-Reif & Wing 2016:355-357).

Den gräns och de avstånd som idag presenteras mellan landsbygd och stad försätter att skapa skillnader mellan samhällets sociala grupper (Sharma-Wallace 2016:174-177). Detta samtidigt som stadsbor tenderar att ha en negativ syn på människorna som bor på landsbygden. Landsbygden duger emellertid till att semestra i och en plats att fly stadens stressiga tempo. Landsbygdens miljö framställs som orörd och romantiserad. När det råder en bristande förståelse och en bristande kommunikation mellan landsbygd och stad så finns det heller ingen intresse av att genomföra en förändring (Kelly-Reif & Wing 2016:355-357).

En miljövänlig omställning slår olika beroende på livssituation och att en omställning i själva verket kan hota landsbygdens befolkning då mindre företagare inte har möjlighet att ställa om. Det skapas således en orättvisa kring vilka människor som ska verkställa en grön omställning och vem som i själva verket klarar av att genomföra den. En omställning som leder till att människor blir tvungna

att flytta då samhällsviktig service försvinner som resultat av en urlakad befolkning (Mattsson 2010:27ff). Idag bor 85 procent av Sveriges befolkning i tätorter (Statistiska centralbyrån [SCB] 2015) och rösten till makt blir således där placerad. Stadsbor tenderar till att sakna förståelse kring landsbygdens hinder och möjligheter vilket leder till ett minskat intresse till förändring (Kelly-Reif & Wing 2016:355-357). Problematiken blir även att beslut om miljölagar ofta beslutas i städer och att möjligheten till en påverkan blir skevt fördelad mellan landsbygdsbor och stadsbor (Newton & Cantarello 2014:265-266).

De flesta domstolar som fattar beslut om miljölagar är placerade i städer och det blir av den orsaken geografiska barriärer till att uppnå miljö rättvisa. Den geografiska barriären blir att personer på landsbygden ofta bor med avstånd till städerna och då även till besluten vilket bidrar till att landsbygdens befolkning får ett bristande inflytande i beslutsprocesser och i beslutsfattande. Det framgår även att det för staden kan vara svårt att förstå landsbygdens situation vilken kan vara en bidragande faktor till att beslut tenderar till att fattas utifrån stadens förutsättningar (Newton & Cantarello 2014:265-266).

2.3 Miljö rättvisa

Miljö rättvisa beskrivs som en del av språket hos miljöaktivism, politiska debatter, akademisk undersökning och beslutsfattare runt om i världen. Begreppet inkluderar frågor om hur miljön påverkar människors liv. Följer föroreningar de fattiga? Är somliga samhällen mer sårbara för förändringar än andra? Är miljöns fördelar till för alla eller endast för några? Finns det befolkningsgrupper i samhället som inte får höras och vara delaktiga i beslut? (Walker 2011:1ff).

Miljö rättvisa som begrepp har inte har någon klar definition utan är ett brett begrepp som lyfter alla de skiftningar och ojämlikheten som skapas relaterat till miljön. Begreppet inkluderar även att ett beslut och ett problem kan påverka personer olika beroende på de skillnader som finns i samhället. Makten och möjligheten att påverka beslut är inte jämnt fördelad och det finns således en orättvisa angående vem som får rätten och möjligheten att bli hörd. Stor vikt placeras på vem som har makten och vem som inte har den, begreppet hävdar att det finns en maktrelation mellan beslutsfattare och medborgare. Begreppet fokuserar även på konflikter, makt och rättvisa relaterat till miljö frågor. Stort fokus ges även vilka grupper i samhället både lokalt och globalt som genererar miljöproblemen och vem som drabbas av miljöproblemens negativa konsekvenser. Människors möjlighet att göra anspråk är av stor vikt för att kunna uppnå miljö rättvisa. Det ska för alla människor finnas möjlighet att delta med åsikter som påverkan miljön och det egna intresset. Det vardagliga livet ska spegla möjligheten att få höras något som är viktigt för att kunna uppnå en miljö rättvisa. Miljö rättvisan berör även sådana problem som av befolkningen anses som inlärd. Att det hos en befolkning eller sociala grupp skett en anpassning till de problem som de upplever och att det därför blivit det vardagliga livet. Något som är ett stort hinder mot möjligheten att uppnå miljö rättvisa (Walker 2011:1ff).

Miljö rättvisa har stort fokus på den sociala skiktningen, vem som har makten och vem som inte har den samt befolkningens möjlighet att kunna påverka sådana beslut som rör den egna individens intressen (Newton & Cantarello 2014:244-245). Även Walker (2011) lyfter att det inom miljö rättvisa är av stor vikt att alla individer ska ha möjlighet att påverka sådana beslut som påverkar deras egna liv (Walker 2011:211). Ett beslut gynnar sällan alla parter utan det kommer alltid finnas någon bakom ett beslut som inte är nöjd och som negativt kommer påverkas av beslutet. När individer får möjlighet att påverka sådana beslut som påverkar det egna intresset kan

intressekonflikter uppstå då olika intressen ofta berörs och krockar. Detta kan vara att Sverige vill att hushåll ska ställa om till en grönare omställning för att minska belastningen på jordens resurser, en åtgärd som skulle vara bra rent miljö och klimatmässigt. Emellertid kan sådana beslut leda till problem och konsekvenser för delar av Sveriges befolkning. Mer bestämt den del av Sveriges befolkning som saknar förutsättningar och möjlighet att genomgå en grön omställning. En del av befolkningen som av den orsaken riskerar att hamna i skymundan i beslutsfattandet och som uteslutande måste rätta sig i ledet och med bristande medel göra det som förväntas utan att få ha varit en del av beslutsprocessen.

Miljörättvisa blir i studien relevant då begreppet lyfter orättvisa i fördelningar av makt och miljö med fokus på att vissa sociala gruppers intressen och behov åsidosätts (Newton & Cantarello 2014:244-245). Miljörättvisa som begrepp blir aktuell i frågor som berör orättvisa förhållanden på samhällets olika samhällsnivåer. Begreppet i sig har ingen direkt definition utan möjliggör på grund av detta en viss tolkning och formning utefter förutsättningar. Begreppet kan således appliceras på frågor som berör både fördelning av resurser och makt. Begreppet lämpar sig av den orsaken till att analysera orättvisor mellan bland annat individer, grupper eller miljö och i studiens fall möjligheten till en grön omställning och om förutsättningarna skiljer sig åt mellan landsbygd och stad.

När miljöproblem individualiserats är det möjligt att en åtgärd som staden anser lämplig inte nödvändigtvis lämpar sig på landsbygden. När miljölagar för det mesta fattas i städer utesluts större geografiska områden från att delta i beslut som påverkar det egna intresset (Newton & Cantarello 2014:265-266).. Det är av betydande vikt att hela Sveriges befolkning ges möjlighet att delta i beslut som påverkar det egna intresset, ett intresse som kan skilja sig drastiskt mellan hushåll på landsbygd och stad.

3 Metod och material

I följande avsnitt presenteras de metoder som använts för datainsamling och för analys. Arbetets datainsamlings metod har utgått från semistrukturerade intervjuer med tankekartor som hjälpmedel där sex respondenter deltagit. Metod för analys av det insamlade materialet har varit en kvalitativ innehållsanalys.

Metodavsnittet inleds med att presentera undersökarens metod för datainsamling som består av intervjuer och intervjuguiden. Senare presenteras metodens genomförande, metodens för och nackdelar, metodens urval och transkribering. Avsnittet metod för datainsamling fortsätter därefter med etik, generalisering och trovärdighet. Metod för analys börjar med en beskrivning av kvalitativ innehållsanalys som analysmetod och följs upp av metodens för och nackdelar samt analysens genomförande.

3.1 Metodval för datainsamling

3.1.1 Intervjuer

För undersökningen har semistrukturerade intervjuer som metod valts för datainsamling. Kvalitativ datainsamling i form av intervjuer valdes framför kvantitativa metoder som enkäter då undersökningen krävde en djupare förståelse. Den intervjumetod som är vald för undersökningen är en respondentundersökning. En respondentundersökning är den metod där respondenterna själva och deras egna tankar är studieobjektet. Undersökaren ville för undersökningen veta vad varje respondent tyckte och tänkte om det valda ämnet, och av den orsaken ställdes i stor utsträckning enhetliga frågor till samtliga respondenter. Det handlade sedermera om att upptäcka mönster i svaren (Esaiasson, et.al 2012:210,227-228,232).

En semistrukturerad intervju grundas på att det finns en intervjuguide med förbestämda frågor men att frågorna inte nödvändigtvis måste ställas i någon specifik ordning samt att följdfrågor kan förekomma om det är rätt tillfälle (Nieuwenhuis & Smit 2012:134-135). Den semistrukturerade intervjun är vanligen kort vilket passar för undersökningen då intervjun planerades ta omkring en timme. Följdfrågorna formades under intervjuens gång utifrån det den aktuella respondenten valde att beskriva. Principen i intervjuerna var att samtliga respondenter gavs enhetliga huvudfrågor så respondenterna behandlades lika, följdfrågorna varierade emellertid och anpassades efter respondentens svar.

Intervjumetoden lämpade sig för undersökningen då metoden gjorde att intervjun påminde om ett samtal, något som skulle bidra till att öka tryggheten för både intervjuaren och den som intervjuas (Nieuwenhuis & Smit 2012:134-135). Till intervjutillfällena nyttjades en intervjuguide som fungerade som stöd för att inte förbise teman och frågor som var av betydelse för undersökningen. De teman och frågor som presenterades kom inte i kronologisk ordning utan ställdes som resultat av vad som kom upp under intervjun och vad som inte kom upp.

Vid samtliga intervjutillfällen har tankekartor nyttjats som hjälpmedel för både intervjuaren och den som intervjuas. Ett annat vanligt förekommande namn för tankekartor är mind-map. I studien har tankekarta som begrepp valts då det var så dem presenterades under intervjuerna. Tankekartor är en teknik och ett hjälpmedel till att föra anteckningar. Tankekartan kan med fördel omformas eller förändras och en tankekarta blir i grunden sällan klar utan kan ständigt omformas och fyllas på.

Tankekartors arbetsätt kan variera men i undersökningen nyttjades tankekartan till att respondenten kunde tänka fritt kring begreppet grön omställning för att sedan koppla resonemanget till lämpliga teman. Tankekartor är en effektiv metod för att kunna skapa en frihet åt respondentens kreativitet (Novak & Cansas 2008:29-33).

Tankekartan som användes i undersökningen följde inte en strikt struktur utan fungerade som ett förtydligande för intervjuaren och den som intervjuats. Det var intervjuaren som förde anteckningar på tankekartan då verktyget skulle vägleda en tydlighet kring de resonemang som fördes. Tankekartan skrevs av intervjuaren eftersom det inte fördes några egna anteckningar under intervjutillfället och tankekartan fungerade då även som en minnesbild av intervjun. Tankekartorna bestod av ett större papper som placerades på bordet innan intervjun startade. På pappret fylldes det sedermera på med begrepp, ord, förklaringar och resonemang som respondenten förklarade relaterat till en grön omställning. Tankekartan fungerade likaså som ett avdramatiserat hjälpmedel till intervjun och metoderna kompletterade varandra bra. Exempel på utdrag av en tankekarta (*Se bilaga 1 Tankekarta*).

Intervjuguide

Före intervjuerna skapades en intervjuguide, en typ av mall som skulle hjälpa intervjuaren genom intervjuerna. En intervjuguide är en lämplig metod för att kunna strukturera upp frågor efter teman. Det är viktigt att intervjuguiden är skapad på ett sådant sätt att intervjun blir levande. Intervjuguiden var uppbyggd av teman där varje tema hade ett antal frågor som kunde vägleda intervjuaren genom intervjun för att minska risken att betydande teman eller frågor exkluderades från intervjun (Esaiasson, et.al 2012:264-267). Intervjuguiden följdes inte kronologiskt utan intervjuguidens teman berördes utifrån vad respondenten berättade. Om det var teman som inte hade berörts i slutet av intervjun eller om intervjun tystnade ställdes frågor kopplade till dessa teman. Det fanns i intervjuguiden även stickfrågor. Stickfrågor som skulle hjälpa intervjuaren ifall det inte blev ett flytande samtal (*Se Bilaga 2 Intervjuguide*).

Genomförande

Intervjun öppnades genom att ställa korta bakgrundsfrågor för att få information om respondentens bakgrund och för att få igång ett samtal. Intervjun fortsatte sedermera med att öppet fråga respondenten vad denne tänkte på angående en grön omställning. Samtidigt placerade intervjuaren ett papper på bordet som skulle skapa grunden för tankekartan, där det skrevs grön omställning. Detta gjordes för att intervjuaren ville ta reda på vad respondenten valde att lyfta först. Utifrån vad den intervjuade svarade så blev intervjun mer semistrukturerad där följdfrågor ställdes utifrån frågor kopplade till förbestämda teman. Det respondenten tog upp skrevs ner på pappret för att bilda en tankekarta av vad intervjun hade berört. Det blev således tydligt vilka ämnen som respondenten ansåg som betydelsefulla och mindre betydande. Det blev med tankekartan även tydligt vad intervjun hade tagit upp och det gick därefter att bygga vidare på de resonemang som fördes. Efter intervjun så transkriberades det inspelade materialet löpande för att materialet fortfarande skulle ligga klart i minnet.

Transkribering

De intervjuer som lade grunden för studien spelades in med godkännande från respondenten själv. Transkribering innebär att det inspelade materialet skrivs ner ord efter ord. När detta steg är gjort så har de material som varit överflödigt eller inte berört undersökningen plockats bort. Ord som utlämnades ur materialet har även varit ord som ”hm” , ”mmh” eller ”eh”. Det har i transkriberingen även skett korregeringar i form av halva meningar eller visst talspråk som gjorts

om till skriftform. Transkriberingen har även uteslutit sådant som respondenten sagt om sina familjemedlemmar och namn har byts ut mot ex: ”man”, ”fru” eller ”bror”. Transkriberingen har ägt rum löpande efter intervjuerna för att intervjun ska ligga klart i minnet. Under intervjutillfället har intervjuaren givit den intervjuade möjlighet att efter transkriberingen få tillgång till materialet för att godkänna.

Metodens för och nackdelar

Metoden lämpade sig bra för undersökningen i den mening att den personliga kontakten var viktig för studien då det var respondenternas egna tankar och värderingar som låg i fokus (Esaiasson, et.al 2012:227-228). Den personliga kontakten med respondenterna i deras hemkommun bidrog även till en ökad förståelse hos undersökaren då beskrivna situationer blir enklare att förstå om den aktuella platsen besöks. Den semistrukturerade intervjun medverkade även till att intervjuerna mer liknade ett samtal än en utfrågning vilket ökade tryggheten hos både intervjuaren och den som intervjuas. Den semistrukturerade intervjun möjliggjorde även till följdfrågor vilket för undersökningen var betydelsefullt i den mening att respondenten var i fokus och att det i förebyggande syfte är omöjligt att förutbestämma vad som kan tänkas komma upp. Följdfrågorna möjliggjorde således för intervjuaren att tydligt se vad respondenten ansåg som viktigt och mindre viktigt inom en grön omställning. Svårigheter med semistrukturerade intervjuer är att fokus kan hamna på sidospår och att det placeras för mycket tid och energi på sådant som inte är relevant för undersökningen och att det av den orsaken kan vara svårt att hålla en röd tråd genom hela intervjun. En utmaning med intervju som metod är den så kallade intervjuareffekten. Intervjuareffekten är när intervjun mer liknar en utfrågning och där intervjuaren kan påverka svaren. Den omedvetna påverkan blir relevant i undersökningen i den mening att det finns risk för att intervjuaren kan ha påverka svaren genom uttal eller gester när frågor presenteras något som kan leda till att svaren inte blir sanningsenliga (Esaiasson, et.al 2012:235).

Urval

Urvalet till undersökningen har varit icke slumpmässig detta som är den insamlingsmetod som ofta används i undersökningar där det föreligger svårigheter att få fram deltagare utifrån ett stickprov. Ett icke slumpmässigt urval används ofta i samband med att undersökningen görs på en knapp tid och med bristande resurser till förfogande (Bryman 2016:222). Knapp tid och bristande resurser var faktorer som spelade in under denna undersökning. Urvalet för undersökningen har varit privatpersoner boende på landsbygden på Orust kommun. Att Orust kommun valdes till undersökningsområde grundar sig i att detta är undersökarens födelseort där problematiken förknippat med att genomföra en grön omställning själv har upplevts vilket väckte idén till detta arbete.

Orust kommun är västkustens största ö. Inom Orust kommun bor cirka 15 000 åretruntboende och på sommaren mångdubblas antalet då kommunen är ett populärt semester mål under sommartid. Orust beskrivs som en typisk landsbygds kommun där cirka 60 procent av kommunens befolkning bor utanför tätorter. Kommunen saknar generellt större tätorter men det finns mindre samhällen särskilt kring den västra kusten. Kommunens största tätort är Henån med cirka 2000 invånare. Kommunen beskrivs ha stor utpendling till arbetstillfällen då vanligen till Göteborg, Stenungsund och Uddevalla (Orust kommun u.å).

Ett icke slumpmässigt urval har använts då två kontaktpersoner med rikt socialt nätverk har nyttjats för att komma i personlig kontakt med privatpersoner som kunde tänka sig att ställa upp på intervju. Kontakten med valda respondenter har således gått med hjälp av ett snöbollsurval från den aktuella

kontaktpersonen. Snöbollsurval är den teknik där de analysenheter undersökaren fått tag på kan bidra till att finna andra individer som kan ställa upp och att dem i sin tur kan bidra till att finna nya individer. Snöbollen blir således större och större ju mer den rullar vidare bland nya individer. Det finns emellertid med snöbollsurval en viss risk för att de individer som deltagit i undersökningen har liknande värderingar och erfarenheter då individer ofta håller ihop med likasinnade (Esaiasson, Peter. et.al 2012:188-189). Intervjuerna ägde till största del rum hemma hos respondenten men även vid arbetsplatser samt på offentlig platser, detta valde respondenten själv. Då syftet med undersökningen var att undersöka landsbygdsperspektivet på en grön omställning så blev urvalsgruppen privatpersoner på landsbygden som helhet. Jag valde att inte låsa mig till en specifik social grupp då det inte efterfrågades till undersökningen. Deltagarna som inkluderats i undersökningen har varit intressanta i den mening att samtliga är bosatta i Orust kommun och respondenterna fyller således för undersökningen en betydelsefull funktion. Då respondenterna är bosatta på de område där undersökningen baseras kan detta bidra till ärliga och konkreta svar som kan föra studien framåt.

Etiska aspekter

Eftersom respondenterna har upptäckts med hjälp av kontaktpersoner och snöbollsurval så har det i studien varit betydelsefullt att tänka på etiska aspekter. Anonymitet har utlovats och respondenterna kommer i studien således att få fiktiva namn. Kontaktpersonerna och snöbollsurvalet kan ha bidragit till att vissa av respondenterna kan vara bekanta och har i studien av den orsaken valt att inte inkludera ålder på respondenterna i undersökningen då detta inte är av vikt för undersökningen och att åldern kan bidra till en ökad igenkänning. De etiska aspekterna har i studien varit betydelsefulla och kriterier från Vetenskapsrådet (u.å) har följts angående etiska principer så respondenten kan känna sig trygg. Informationskravet: Respondenten har via ett informationsbrev som delades ut innan intervjun fått ta del av undersökningens syfte och information om att deltagandet är frivilligt. Förfrågan om att spela in intervjun har skett med godkännande från samtliga respondenter. Informationsbrevet har respondenten fått behålla. Samtyckeskravet: En samtyckesblankett har delats ut där respondenten fått skriva under sitt samtycke till deltagande i intervjun. Konfidentialitetskravet: Detta krav har följts då respondenterna i undersökningen är anonyma både i arbetets transkribering och i uppsatsen. Fiktiva namn har i studien som ersättning använts för att kunna skilja dem åt. Nyttjandelaget: Den information som uppenbarar sig via datainsamlingen har enbart nyttjats till detta arbete (Vetenskapsrådet, u.å.:6-14). Samtliga respondenter har givits möjlighet att ta del av transkriberingen från intervjun något en av respondenterna valde att ta del av. Materialet skickades till respondenten men ingen korrigerings efterfrågades.

Generalisering och trovärdighet

Kvalitativa forskningsresultat är generellt svårare att generalisera. Den kvalitativa forskningen inkluderar ofta ett begränsat antal deltagare vilket gör det omöjligt att generalisera forskningens resultat till större populationer eller till andra geografiska platser. Den kvalitativa forskningen och dess resultat bör istället generaliseras till en viss teori och inte för hela eller delar av en population. Det betydande blir istället kvaliteten på de teoretiska slutsatser som kan redovisas relaterat till den kvalitativa insamlade datan detta som kan bedöma möjligheten till generalisering (Bryman 2018:484-485).

Kontaktpersoner och snöbollsurval har använts i undersökningen för att komma i kontakt med respondenter vilket är ett så kallat icke slumpmässigt urval (Laher & Botha 2012:93). Ett icke slumpmässigt urval har emellertid nackdelen att det är osannolikt att valda respondenter kan representera en större population och möjligheten till generalisering minskar (Esaiasson et.al

2012:171-180:). I och med att undersökningen är begränsad till endast sex deltagare samtliga boende på Orust så kan inte undersökningen generalisera hela landsbygdens population eller andra geografiska områden. Undersökningen hade kunnat öka sin generalisering genom att inkludera fler deltagare eller att undersökningen skulle ha utförts på ett större geografiskt område men det fanns varken tid eller resurser till en större studie.

Trovärdigheten i ett resultat baseras bland annat på att de regler som finns efterföljs samt visa på respondentens möjlighet att påverka. För att öka trovärdigheten i undersökningen har således respondenterna fått förfrågan att ta del av materialet från transkriberingen, detta för att kunna minska missförstånd och för att kunna öka tryggheten hos respondenten. En av respondenterna ville ta del av materialet. Materialet skickades till respondenten men ingen ändring efterfrågades. Trovärdigheten blir bristfällig i den mening att respondenterna inte fått ta del av det slutgiltiga resultatet då ingen av respondenterna ansåg det nödvändigt att kontrollera resultatet innan publicering. Trovärdigheten i studien kan vara bristfällig då intervjuer inte genomförts tidigare av undersökaren och kan på grund av detta ha riskerat att påverka resultatet genom ledande frågor eller att ge bekräftande feedback till respondenten under intervjun i form av nickningar eller instämmanden (Bryman 2018:467,325). Under intervjuernas gång har intervjutekniken granskats för att kunna finna brister och svagheter som förbättrades inför nästa intervju.

3.2 Metodval för analys

3.2.1 Kvalitativ innehållsanalys

För att analysera det insamlade materialet från intervjuer har jag valt att använda en kvalitativ innehållsanalys med hjälp av Graneheim & Lundman (2012). Den kvalitativa innehållsanalysen är vald då analysmetoden bidrar till att helheten av texten kan delas in och att det går att få fram sådant i innehållet som ligger dolt under ytan och som enbart kommer till ytan under intensiv läsning av materialet (Graneheim & Lundman, 2012:187ff).

Syftet med en kvalitativ innehållsanalys är att undersöka texten och kritiskt ifrågasätta vad texten egentligen förmedlar. En kvalitativ innehållsanalys har som fördel att metoden kritiskt analyserar det insamlade materialet och kan av den orsaken visa på påstående som inte framkommit vid en första anblick på materialet. Meningsbärande enheter plockas ut för tolkning vilket kan leda till en rad olika svar. Metoden kan emellertid bidra till att det insamlade materialets mening till viss del tenderar att försvinna då analysen kan peka åt ett annat håll än vad den intervjuade hade i tanke från första början (Graneheim & Lundman, 2012:187-199).

En kvalitativ innehållsanalys går ut på att undersökaren läser texten aktivt och ställer frågor till texten för att se om undersökaren själv eller texten kan besvara dessa frågor. Det kan röra frågor om vad textens poäng är eller vad texten i själv verket vill säga. Det krävs för att nå dessa svar att texten läses flera gånger både snabbt och översiktligt som långsamt och djupgående (Esaiasson, Peter. et.al 2012:210).

Metodens för och nackdelar

För analys av det insamlade materialet användes en kvalitativ innehållsanalys, en analysmetod som lämpade sig för studiens syfte. Uppsatsens frågeställningar krävde till stor del en kvalitativ innehållsanalys då personliga tankar gällande en grön omställning efterfrågades av undersökningen.

Kvalitativ innehållsanalys var en lämplig analysmetod till undersökningen då respondentens tankar och värderingar var av intresse. Analysmetoden medverkade till att lyfta både en helhet i respondenternas svar men även bidra till att få fram sådant som inte med direkta ord presenterades. Då en kvalitativ innehållsanalys bidrar till att få fram sådant som ligger under ytan och att genom samband få fram hur en person i själva verket ställer sig till en fråga så går det med hjälp av meningsbärande enheter att få en djupare förståelse kring vad respondenten i själva verket menar (Graneheim & Lundman, 2012:187ff).

En utmaning i analysen av det insamlade materialet var att det vid analysen visade sig en stor mängd teman. Undersökaren eftersträvade att hålla kvar vid samtliga framtagna teman men resultatet tenderade bli alltför spretigt så temana fick komprimeras och istället för att få en specifik innebörd så blev innebörden vidare. En annan svårighet kopplat till analysmetoden var att flera meningsbärande enheter gick att placera på mer än ett tema. Detta som bidrog till att de meningsbärande enheterna hade olika innebörd beroende på hur dem tolkades. Denna insikt bidrog till att undersökaren slutligen valde att placera den meningsbärande enheten under de tema som tydligast visade sig i analysen.

En utmaning med kvalitativ innehållsanalys är att det som forskare kan vara svårt att gå in i en analys oberoende. Detta då en förståelse ofta förekommer till ämnet och har i analysen således satt sin egen prägel. Förståelse till ämnet kan vara undersökarens egen bild av det som studeras, men även valda teorier, egna erfarenheter samt egna förutfattade meningar (Graneheim & Lundman, 2012:196-197).

Genomförande

Det insamlade materialet från intervjuerna har gått igenom med noggrann läsning av textens både helhet och delar (Esaiasson, Peter. et.al 2012:210). Efter att helheten och delarna gått igenom har delar av texten delats in i meningsbärande enheter. Meningsbärande enheter kan vara allt från flera meningar till enstaka eller endast en. De meningsbärande enheterna har därefter brutits ner till kondenserade meningar, koder, kategorier och teman. Detta har gjorts för att ge en tydligare bild av vad det insamlade materialet lyfter och se vad som finns under ytan. Processen placerades i en tabell och en förkortning ges nedan (*Se Tab. 1*).

Respondenter	Meningsbärande enhet	Kondenserad mening	Kod	Kategori	Tema
Alice	Det är jätte konstigt tycker jag att vi inte kan ha en busstrafik som funkar för det gör den ju inte här.	Det är konstigt att vi inte kan ha en busstrafik som funkar, det gör den inte här.	Bristfällig kollektivtrafik	Olika förutsättningar för resande	Transport
Berit	Det är inte så att jag kan skaffa mig en bättre cykel och börja transportera allting fram och tillbaka utan jag behöver bilen... Jag måste ha transport och jag måste ha den själv.	Jag kan inte cykla och transportera allting fram och tillbaka jag behöver bilen.	- Att ta sig - Att transportera grejer	Bilberoende	Transport

Carl	Jag ser inte det som att jag skulle gå över till någonting annat eller så va är väldigt tveksam till det med koldioxid grejen... Jag kör nästan dagligen till Henån. Det är inte särskilt väl genomtänkt det borde man kunna göra på mer effektivt sätt...	Ser ingen övergång till annat på grund av tveksamheter kring koldioxid grejen... Daglig körning till Henån. Inte särskilt genomtänkt borde kunna göras mer effektivt.	<ul style="list-style-type: none"> - Ingen omställning - Tveksam till koldioxidutsläpp - Daglig körning 	Ohållbara transporter	Transport
David	Ja två stycken vi bor på landet.	Två bilar vi bor på landet.	Bil ett måste på landet	Bilberoende	Transport
Erik	Här behövs det ju tycker jag då ett fordon för det dagliga behovet och då har man ju också ett fordon för sällan behovet.	Här behövs ett fordon för det dagliga behovet och då har man ett fordon för sällan behovet.	Dagligbehovet kräver bil	Bilberoende	Transport
Frida	Man är ju mer beroende av sina bilar ju mer på landet man är...	Mer beroende av sina bilar på landet.	bilberoende på landet.	Bilberoende	Transport

Tab.1 Exempel på hur undersökaren gått tillväga i analysen av det insamlade materialet. Tabell: Ella Berggren författare.

4 Resultat

I följande avsnitt kommer resultatet av analyserna presenteras. Det empiriska materialet har med stöd från Granheim & Lundman (2014) analyserats med en kvalitativ innehållsanalys.

Undersökningens resultat består av sex teman som framställer hur respondenterna uppfattar en grön omställning med både hinder och möjligheter. De teman som introducerades i intervjuerna var transport, avfall, konsumtion och energi. Under arbetet med analysen synliggjordes emellertid två nya teman. Dem presenteras som ekonomi och bilden av landsbygd och stad. Teman i resultatet (Se Fig. 1). Det visade sig i arbetet med analysen att åtskilliga meningsbärande enheter kunde placeras under olika teman. Det valdes således i resultatet att placera in de meningsbärande enheterna under de tema som bedömdes tydligast och som berördes i högsta grad. Det kommer i resultatet emellertid förekomma kopplingar emellan de olika temana något som var svårt att utesluta då flera av temana går hand i hand med andra.

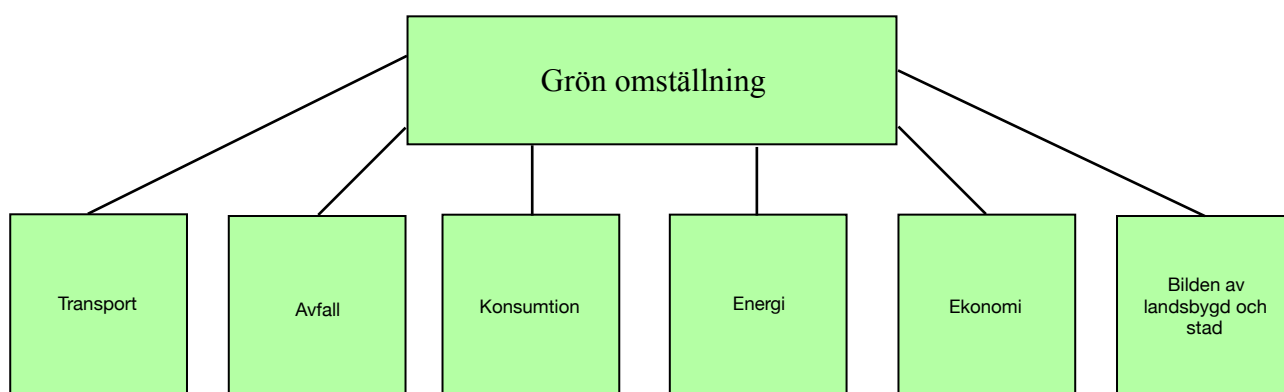

Fig.1 Figur över de teman som framkommit i analysen. Figur: Ella Berggren författare.

Presentation av deltagande respondenter

A) Alice

Bor i hus på landet. Har bil i hushållet och anser avståndsmässigt ha relativt nära till ärenden, hon beskriver avståndet till omkring en mil. Hon hävdar emellertid att avståndet skulle betraktas som långt om hon inte haft bil. Yrkesverksam och arbetar oftast hemifrån men måste emellanåt pendla till sitt arbete.

B) Berit

Bor i hus på landet. Har bil i hushållet och anser sig bo med långt avstånd till ärenden. Inte yrkesverksam.

C) Carl

Bor i hus på landet. Har bil i hushållet och anser sig bo med långt avstånd till ärenden men anser att det känns okej. Inte yrkesverksam.

D) David

Bor i hus på landet. Har bil i hushållet och anser sig bo med långt avstånd om han ska göra ärenden. Inte yrkesverksam.

E) Erik

Bor i hus på landet. Har bil i hushållet och anser sig inte ha långa avstånd till ärenden när han har bil men skulle han gå så skulle han uppfatta avståndet som långt. Yrkesverksam och pendlar till arbetet.

F) Frida

Bor i hus på landet. Har bil i hushållet och anser att hon hade haft långa avstånd till ärenden utan egen bil. Yrkesverksam och arbetar som oftast hemifrån men måste emellanåt pendla till sitt arbete.

Gemensamma erfarenheter bland respondenterna

Av de teman som framkommit i analysen så är det transport, avfall, konsumtion, ekonomi och bilden av landsbygd och stad som fått mest utrymme och där det förts mest resonemang. Att temana ekonomi och bilden av landsbygd och stad framträdde som några av de teman som fick avsevärt utrymme var till viss del förväntat då dem går att inkludera under resterande teman.

Energi som tema fick inte lika stort utrymme och lyftes inte med samma engagemang bland respondenterna. Något som i analysen visade på att energi var den omställning där flera av respondenterna hävdade att det för att åstadkomma en större förändring krävs ekonomiska medel och viss ombyggnation, något de bedömer som en omfattande åtgärd. Mindre åtgärder som att växla till energisnålare lampor eller att släcka lampor i rum som inte nyttjas menar respondenterna att de till olik grad redan genomför. Fokus tenderade att hamna kring större åtgärder och omställningar inom energiområdet vilket kan bedömas som skrämmande.

När frågan introducerades kring vad en grön omställning var framfördes varierande svar från respondenterna, transport togs upp av Alice. Berit och Carl presenterade konsumtion. David lyfte minskningen av fossila beroenden medan Erik och Frida prioriterade att minska jordens belastning allmänt.

Avfall och konsumtion presenterades av samtliga respondenter som en okomplicerad grön omställning att genomföra på landsbygden samtidigt som transport presenterades som den svåraste. Respondenterna var likaså eniga om att transport skulle vara det den gröna omställning som vore enklast att ställa om till grönt om de hade bott i en stad i och med de förutsättningar staden erbjuder i form av kollektivtrafik och korta avstånd. I staden hävdade respondenterna att avfall och konsumtion hade varit svårare att ställa om till då förutsättningar och tillgång påverkar möjligheten att avfalls hantera och konsumera hållbart. Ett förtydligande på resonemanget finns nedan (*Se Tab. 2*).

I frågan beträffande om respondenterna bedömde sig ha långa avstånd till saker och ting svarade tre av sex respondenter att de betraktade sig bo med långt avstånd medan resterande respondenter hävdade att avståndet inte var särskilt långt utan att det var hanterbart. När frågan introducerades om de ansåg sig bo med långt avstånd till saker och ting om de inte hade haft tillgång till egen bil i hushållet var samtliga respondenter eniga om att avstånden skulle varit långt.

Med bilden av staden menar undersökaren de påståenden som respondenterna lyfter relaterat till om de hade bott och levt i en stad. Landsbygden beskrivs ofta som stadens andra och i detta sammanhang vänds detta till hur landsbygdsbefolkningen ser på landsbygden respektive staden relaterat till de hinder och möjligheter som finns till en grön omställning inom olika sektorer och områden. Bilden av staden går i resultatet under temat ”bilden av landsbygd och stad”.

Respondenter	Togs upp först	Enklaste omställningen på landsbygden	Bilden av staden. Enklaste omställningen i stan	Svåraste omställningen på landsbygden	Bilden av staden. Svåraste omställningen i stan
Alice	Transport	Avfall & konsumtion	Transport	Transport	Avfall & konsumtion
Berit	Konsumtion	Avfall & konsumtion	Transport	Transport & energi	Avfall & konsumtion/mat
Carl	Konsumtion	Avfall & konsumtion	Transport	Transport	Konsumtion/mat
David	Minska fossil beroendet	Konsumtion/mat	Transport	Transport	Konsumtion/mat
Erik	Minska jordens belastning	Konsumtion	Transport	Transport	Konsumtion
Frida	Minska jordens belastning	Avfall & konsumtion	Transport	Transport	Konsumtion/mat

Tab.2 Ett resultat av vad respondenterna tog upp först under intervjun, den omställning som uppfattades som enklast respektive svåraste och vad respondenterna upplevde skulle vara enklast respektive svårast i en stad. Tabell: Ella Berggren författare.

4.1 Transport

Transport har under undersökningen varit det område och den omställning som fått mest uppmärksamhet av samtliga respondenter. Transport visade sig emellertid vara ett område som i hög grad bar på känslor och reaktioner. Fem av sex respondenter hävdar att en omställning inom transportsektorn bör ske för att nå en hållbar utveckling men att förbjuda bilar eller att höja skatten på drivmedel inte är en lösning då samtliga respondenter hävdar att invånare på landsbygden är beroende av tillgången på egen bil. Frida beskriver bilberoendet till att ”Man är ju mer beroende av sina blir ju mer på landet man är...” (Frida 2019-02-09) och hävdar att livet som landsbygdsbo på Orust kommun hade varit omständigt utan bil i hushållet. De respondenter som deltagit i undersökningen har alla svarat att de har egen bil i hushållet. Detta samtliga respondenter hävdar och beskrivit som självklart då de bor på landsbygden. Analysen visade att transport i form av egen bil var en del av de paket som ingick när de bosatte sig på Orust landsbygd. När frågan ställdes kring om det fanns bil i hushållet svarade David ”Ja två stycken vi bor på landet” (David 2019-02-09).

”Det är inte så att jag kan skaffa mig en bättre cykel och börja transportera allting fram och tillbaka utan jag behöver bilen... Jag måste ha transport och jag måste ha den själv.” säger (Berit 2019-02-08). Berit beskrev att bilen är en frihet för henne då hon bott så många år på landsbygden. Hon beskriver att det inte går att köpa en bättre cykel och ha den som transportmedel. Samåkning och bilpoler lyfter hon inte heller som ett fungerade alternativ då hon bor med sedermera långt avstånd till ett centrum där bilpoler möjligtvis hade varit ett alternativ.

Samtliga respondenter hävdar att det för att kunna utföra dagliga behov på Orust landsbygd krävs tillgång på bil i hushållet då det i annat fall skulle blivit för omständigt. Respondenterna lyfter att

bilberoendet bland annat beror på långa avstånd till vardagliga ärenden som inköp, arbeten på annan ort och den bristande kollektivtrafik som råder på Orust landsbygd. Erik förklarar att ”Här behövs det ju tycker jag då ett fordon för det dagliga behovet och då har man ju också ett fordon för sällan behovet.” (Erik 2019-02-09). Att det dagliga behovet kräver bil och att det således finns en bil till förfogande för sällan behovet som han beskriver kan vara att transportera avfall till återvinningscentralen eller att i allmänhet frakta större och tyngre föremål.

Samtliga respondenter hävdar att kollektivtrafiken på Orust är bristfällig och att kollektivtrafiken av den orsaken inte är ett alternativ till bilen som transportmedel. ”Det är jätte konstigt tycker jag att vi inte kan ha en busstrafik som funkar för det gör den ju inte här.” säger (Alice 2019-02-07) som hävdar att det är underligt att kollektivtrafiken kan fungera så bra i stadstrafik på samma gång som den inte alls fungerar på Orust. Respondenterna lyfter likaså orättvisan angående stigande drivmedelspriser och det faktiska behovet till egen bil. Samtliga lyfter att det i dagsläget inte är uppgjort för att få personer på Orust landsbygd att åka mer kollektivtrafik då både busslinjer och tider inte räcker för att motsvara behovet.

En grön omställning inom transportsektorn bör sträva efter att individer ska åka mindre bil och i stället överväga att gå eller cykla kortare sträckor och välja kollektivtrafik i form av buss eller tåg för längre sträckor. Det blir i analysen märkbart att det för att nå en grön omställning inom transportsektorn krävs ett större engagemang från Orust kommun med att öka tillgången på kollektivtrafik för att på så sätt kunna möta den faktiska efterfrågan som finns. Tre av sex respondenter ansåg att det var både märkligt och orättvist att Orust inte kan ha en busstrafik som fungerar på landsbygden och menar att de inte ges möjligheten att kunna välja kollektivtrafiken. Erik berättade ”...Att åka till jobbet med buss tar två timmar dit och det tar tre timmar hem. Med bil tar det en timme, det är för slitsamt och då får jag avstå från att jobba.” (Erik 2019-02-09). Erik hävdade därför att det blir ett val mellan att fortsätta att arbeta eller åka kollektivtrafik då detta enligt honom inte kan kombineras i dagsläget. Det blev uppenbart i analysen att respondenterna bedömde att de hade långa avstånd till vardagliga ärenden om de inte haft tillgång till egen bil, detta som Frida lyfte med ”... när det inte går så bra trafik och så då blir det många mil att gå eller cykla eller va man nu gör.” (Frida 2019-02-09). Detta hon förklarar som en utmaning i en grön omställning, hon menar att det blir många mil att gå eller cykla om bilen ska väljas bort då kollektivtrafiken på Orust har stora brister.

Det framkom under intervjuerna förslag på alternativ för att minska körandet med bil, ett förslag var samåkning till ärenden och jobb. Förslagen hade både övervägts och genomförts hos vissa respondenter, respondenterna har emellertid haft lite olik syn på möjligheten att samåka. ”Sen vi pratade några grannar här att vi skulle samåka när vi skulle handla och så men det blir för mycket planering... Det är ju lite omständigt att ringa till grannen och fråga om de ska åka...” berättar (Alice 2019-02-07). Alice hävdar således att samåkning kunde varit ett alternativ för att minska bil användandet men hävdar samtidigt att det är svårt i praktiken då det är omständigt att ringa till grannen och fråga om de ska åka och handla och att det därför krävs en större och utökad planering i vardagen. Frida presenterar dock att hon genomfört samåkning i praktiken och menar att det fungerar bra ”...är det möten och grejer man samåker och plockar upp varandra och så...” (Frida 2019-02-09)

Angående tänkbara åtgärder för att verkställa en grön omställning inom transport presenterade David ett förslag att sälja hushållets bil som en grön omställningsåtgärd och istället utföra ärenden i eldriven taxi.

...Om jag då tar en eldriven taxi in till Torp och handlar två gånger i veckan...men då har man ju helt plötsligt reducerat din livskvalitet på något sätt som kanske är lite orättvist att då är man helt plötsligt tvungen att göra det bara för att man bor på landet. (David 2019-02-09)

Detta samtidigt som han hävdade att en sådan omställning skulle kännas orättvis då konsekvenser som reducerad livskvalitet kommer leda till stora problem för honom själv och att konsekvenserna slår hårt för honom för att han är landsbygdsbo där bristande förutsättningar ges till individer utan tillgång till bil. Han hävdar således att de negativa konsekvenserna av att sälja bilen skulle få stora konsekvenser för honom själv då strukturer och förutsättningar brister, konsekvenser han menar hade mildrats om han bott i ett område med fungerande kollektivtrafik där bilberoendet inte är lika känsligt.

Carl förklarar att han är medveten om att han nästan dagligen använder bilen som transportmedel för att utföra mindre ärenden. Han reagerar över detta och menar att det inte är särskilt genomtänkt och att det faktiskt borde gå att kunna genomföra transporten mer effektivt. Carl ser inte att han skulle gå över eller ställa om till något annat typ av fordon då han är kritisk till att koldioxidutsläppen från bilar skulle påverka klimatet till någon större grad men han menar att en bättre planering skulle kunna dra ner på användandet av bilen och av den orsaken även bidra till en mer hållbar och ekonomisk transport.

Jag ser inte det som att jag skulle gå över till någonting annat eller så va är väldigt tveksam till det med koldioxid grejen...Jag kör nästan dagligen till Henån. Det är inte särskilt väl genomtänkt det borde man kunna göra på mer effektivt sätt... (Carl 2019-02-09)

4.2 Avfall

Avfall har i undersökningen varit ett område som respondenterna bedömer sig själva ha en god förmåga att genomföra en grön omställning. Samtliga respondenter sopsorterar de vanligaste fraktionerna av hushållsavfall i form av kartong, färgat-och ofärgat glas, metall, matavfall, farligt avfall och tidningar. Det varierar emellertid mellan respondenterna vad de betalar för ska hämtas hemma i det egna hushållet. Samtliga respondenter besöker återvinningscentralen med sådant avfall som inte kan slängas i de vanliga sopsorterings kärlen och fem av sex respondenter anser att Orust kommun hanterar avfallsområdet bra. När frågan introducerades om respondenterna ansåg det enkelt och okomplicerat att sopsortera så svarade samtliga att så var fallet då det var ett inlärt beteende och rutin. Det blev emellertid uppenbart att en sopsortering hade varit svårare att genomföra om de hade bott mer trångbott och inte haft tillgång till egen bil.

Asså har man inte bil så blir det väsentligt knöligare det är klart och det blir ju en stor kasse med flaskor eller vad det nu är för någonting och att köra det på cykel det är ju inte alltid solen skiner... Det är klart man har åkt till tippen där också men det är klart svårare att lagra sakerna om man bor på mindre utrymme...(Erik 2019-02-09)

Fem av sex respondenter hävdade att öppettiderna på återvinningscentralen var tillräckliga och att de helt enkelt fick anpassa sig till de tider som finns. Berit hade en annan uppfattning om återvinningscentralens öppettider ”Nej nej det är alldeles för lite, de har ju bara från 12 till 16 och sedan någon torsdag till 19 och sedan en lördag första lördagen eller om det är sista.” (Berit 2019-02-08). Hon hävdade att de bristande öppettiderna resulterade i att besöken till återvinningscentralen krävde

planering vilket blir omständigt. Hon hävdade även att de bristande öppettiderna till återvinningscentraler medför att folk inte åker dit. Hon hävdade vidare att det är väsentligt att det ska vara enkelt och smidigt för att folk ska ta sig tiden att återvinna sitt avfall.

Det framgick att Orust kommun nyligen börjat ta betalt för varje hushåll efter tio besök på återvinningscentralen. Detta som samtliga var ense om sände fel signaler till kommunens invånare. Respondenterna ansåg sig inte se vitsen med att börja ta betalt för att slänga sitt skräp som privatperson och hävdade att det kommer resultera i att allmänheten kasserar sitt skräp i naturen. Erik beskrev kommunens val att ta betalt med ”...vitsen av att ta betalt efter 10 gånger vad är det man vill åt då? Vad är målet med detta är det att folk inte ska åka dit? Det är fel signaler då hamnar det ofta i naturen och då är det någon annan som får städa upp.” (Erik 2019-02-09). Berit hävdar även att hon märkt som hon beskriver det att grannarna börjat elda mer efter att avgiften infördes. Ett eldande av avfall hos privatpersoner som är ett resultat av kommunens beslut att införa avgift för att kassera sitt avfall på återvinningscentralerna efter ett antal besök. Samtliga respondenter hävdar att det ska finnas goda möjligheter att göra det ”rätta” beslutet som i detta fall är att återvinna och ta tillvara på sitt avfall, något respondenterna menar Orust kommun försvårat i och med avgiften.

... Jag tycker det som är den stora frågan eller problemet just nu det är att dem två återvinnings anläggningarna självklart skulle vara fritt för dem som står skrivna här och betalar skatt. Har tio besök sedan får jag betala för nästa lilla bit 250 kronor det är ju sjukt, och det har också gjort att man märker ju hur grannarna eldar så det står härligan till. (Berit 2019-02-08)

Att kommunen valt att ta ut en avgift var tionde besök beskrev Frida med ”... man åker ju inte dit längre med smågrejer utan man försöker ju köra ihop och då får man ju ha detta hemma i källaren och så kör man när det är dags... man har kanske inte lust att ha alla sina grejer stående överallt.” (Frida 2019-02-09). Avgiften har således bidragit till att Frida inte besöker återvinningscentralerna med mindre eller enstaka föremål, hon väljer istället att förvara avfallet i utrymmen hemma och besöker återvinningscentralen när hon har samlat på sig mer avfall. Hon hävdar att detta fungerar bra då hon har plats i sitt hushåll att förvara avfallet tills det är dags att besöka återvinningscentralen men hävdar samtidigt att alla eventuellt inte har den möjligheten. Hon menar vidare att detta möjligen påverkar återvinningen och att det av den orsaken inte genomförs som tidigare när det var avgiftsfritt. Hon hävdar således att den där målarburken som annars hade hamnat på återvinningscentralen vid samma tillfälle som hon besöker mataffären istället hamnar i ett förvaringsutrymme i hushållet fram till en större mängd avfall samlats.

Samtliga respondenter hävdar som tidigare att de i det stora hela fungerar bra med att sopsortera på Orust kommun med undantag av återvinningscentralernas bristande öppettider och den avgift som införts. De respondenter som transporterar sitt avfall till återvinningscentraler eller återvinningsstationer hävdar att det utan bil hade varit betydligt omständigare att återvinna hushållsavfallet då återvinning och sopsortering ofta sker i samband med ett annat ärende i bland annat de containrar som står utspridda på offentliga platser inom både kommunen och utanför kommunen. ”Tar med mig avfallet i samband med att man åker i ett annat ärende.” (David 2019-02-09). Då avfallet ofta transporteras från hushållet till återvinningscentraler eller återvinningsstationer med assistans av bil så skulle återvinningen således riskera att bli lidande om hushållets bil försvann.

4.3 Konsumtion

Konsumtion var ett teman där respondenterna i hög utsträckning själva ansåg sig konsumera hållbart och grönt där fyra av sex hävdade att de tänkte på hur de konsumerade och att de bedömde sig tänka hållbart vad gäller konsumtion. Det som först blev tydligt inom området konsumtion var respondenternas konsumtion av livsmedel där det hos fem av sex förekom ett stort intresse att konsumera lokalt eller ekologiskt. Fem av sex respondenter ansåg att konsumtionen av ekologiska produkter ofta var en kostnadsfråga och att priset påverkade huruvida mycket ekologiskt som införskaffas. Berit förklarade prisfrågan med ”Jag handlar mycket mat och dagligvaror som är eko eller mycket närodlat utan gifter....man är fattigpensionär så priset påverkar visst gör det de.” (Berit 2019-02-09). En av de fyra respondenterna hävdade emellertid att priset tidigare påverkat men att det i dagsläget inte har speciellt stor betydelse då det ekologiska känns bättre att konsumera. Fyra av de sex respondenter ser också till det lokala framför det ekologiska och försöker av den orsaken konsumera livsmedel som produceras i närområdet, detta gäller både kött och grönsaker. Kött från lokala slakterier eller från individer de känner inom egna nätverk och bekantskapskretsar.

Ekologiskt och närproducerat försöker man ju att tänka på... .. visst så kanske man inte köper de ekologiska tomaterna som åkt jättelångt nedifrån utan då kanske man köper hellre sådana som inte är ekologiska men de är från Tjörn... (Frida 2019-02-09)

Respondenterna lyfte att landsbygden besitter en fördel i förhållande till staden i frågan om en hållbar konsumtion. De argumenterar för att lokalt producerade livsmedel finns mer lättillgängligt på landsbygden i och med de lokala nätverk som finns och möjligheten till att i själva verket producera livsmedel själv. Inom egen livsmedelsproduktion lyfte fem av sex respondenter att de själva har någon form av odling av livsmedelsprodukter inom hushållet, detta var bland annat bär, örter, tomater, purjolök, potatis och jordgubbar ”...sen försöker jag odla själv det kan man ju göra när man bor på landsbygden man kan ju ha egen mat det är ju ganska enkelt att hämta sin egen purjolök och egen potatis i landet.” (Frida 2019-02-09). Respondenterna menade att det är en möjlighet som privatpersoner på landsbygden i själva verket har och att det inte är speciellt svårt. Konsumtion av soptransporter var något David lyfte att landsbygden är bra på då landsbygden har möjlighet att odla och ta tillvara på avfallet i hushållet med hjälp av kompost, något han hävdar minskar soptransporter av både mat och trädgårdsavfall ”...jag tror det är betydligt lättare att göra här ute. Här kan vi ju odla litegrann och vi kan ta tillvara på att vi inte förbrukar soptransporter i alls dom mängderna.” (David 2019-02-09).

4.4 Energi

Energi som område var inte lika prioriterat hos respondenterna och togs inte upp med likvärdigt engagemang och resonemang som transport, avfall och konsumtion. En grön omställning inom energi framställdes som en ekonomisk utmaning då respondenterna lyfte att större omställningar och förändringar i energisektorn grundar sig i ombyggnation av hushållet eller ny kostnadskrävande teknik. Respondenterna presenterade att mindre omställningar och åtgärder i hög utsträckning verkställs i form av byte till ledlampor när de gamla lamporna gått sönder, inte ha tända lampor i hela huset och att inte låta ytterdörrar stå öppna i onödan under vinterhalvåret. Samtliga respondenter hävdade att en grön omställning inom energisektorn i teorin är en relativt enkel omställning men att det i praktiken är svårt att genomföra då det krävs ekonomiska medel.

... lite ledd och sen är ju vi ganska noga med att släcka det behöver ju inte lysa i hela huset...mycket med lampor och sånt kan man göra själv... men annars är det

ju om man ska tänka nån annan värmekälla...då är det ju en investering...Asså svårt om man ska göra en stor förändring tycker jag ju då är det dyrt och man får sätta sig in i det... (Frida 2019-02-09)

Tre av sex respondenter bodde i äldre hus och två av dessa har funderingar på att förbättra isoleringen av huset för att på så sätt kunna behålla värmen i huset mer fördelaktigt och som resultat reducera sin energiförbrukning något Frida förklarar med "... isolera vårt hus vi eldar lite för kråkorna nu." (Frida 2019-02-09). Respondenterna hävdade emellertid att de var komplicerat att göra några större åtgärder för att minska energiförbrukningen då huset är i behov av att värmas upp.

Har inte så mycket att göra det är att tilläggsisolera på viden det är ju krypgrund här så jag har isolerat underifrån. Det finns möjlighet att justera tätningslistor men det är inga stora saker...trots att huset är rätt så stort så är energi konsumtionen mycket begränsad. (Erik 2019-02-09)

4.5 Ekonomi

Temat ekonomi gick att placera på flera av de presenterade temana men undersökaren valde att presentera ekonomi som ett eget tema då det i analysen tydligt framgick att ekonomiska aspekter spelade stor roll för respondenterna i en grön omställning.

Ekonomi var ett tema som frekvent i analysen hamnade under flera teman, detta då flera åtgärder inom en grön omställning i själva verket berör ekonomi på ett eller annat sätt. Ekonomi har inkluderats under andra teman men i detta avsnitt presenteras mer konkret när respondenterna märkbart lyft den ekonomiska aspekten relaterat till en grön omställning.

Ekonomi förefaller i analysen som ett hinder i frågan om att verkställa en grön omställning i hushållen på landsbygden. Ekonomi kunde i analysen tydligt placeras under temana transport, konsumtion och energi där det "bättre" alternativet i själva verket kräver ekonomiska medel, det kan vara överväganden på att införskaffa en elbil, en ekologisk tomat som kostar x antal kronor mer eller att en individ vill installera solceller på hustaket. Det ekonomiska perspektivet blev i analysen märkbart i och med respondenternas vilja till att verkställa en grön omställning, men att ekonomiska medel försvårar en omställning. Frida hävdade att om det ekologiska alternativet är tio gånger dyrare än den icke ekologiska så blir den ekologiska inte intressant "Sen är det en prisfråga är den ekologiska 10 gånger dyrare då känns det inte jätte intressant då." (Frida 2019-02-09). Alice hävdade att de redan för flera år sedan börjat titta på solceller till sitt hushåll men att det tidigare inte varit möjligt då priserna som hon beskriver inte varit rimliga "Vi tittade redan på priser på solceller för 10-15 år sedan men i kunde inte lägga hur många hundra tusen som helst utan det måste ju vara lite rimligt också. (Alice 2019-02-07). David går i tankar att byta till elbil vilket han hävdade att han gärna gjort tidigare om det inte vore en kostnadsfråga "Just nu så planerar vi att göra ett byte till eldrivet fordon." (David 2019-09-02).

Berit berättar att hon anser att det är dyrt att bosätta sig och leva på Orust landsbygd. Berit anser att hon blir straffbeskattad som resultat av att hon bor på landsbygden och hävdar att det är som att säga att ingen ska bo på landsbygden. Hon menar att hon som landsbygdsbo har mer skyldigheter än rättigheter. Hon beskriver även en stark orättvisa och irritation gentemot den höga skatt hon får betala och vad hon i själva verket får ut av den "... Det är ju som att säga att man inte ska bo på landet. Och det kostar skjortan bara mer och mer skatt för mig som bor på landet ... som att man blir straffbeskattad." (Berit 2019-02-08).

Inom energi presenterades det att Frida hade kunnat göra större förändringar i energi inom sitt hushåll men att en större förändring skulle vara både dyrt och tidskrävande i den mening att hon måste sätta sig in i det nya systemet med allt vad det innebär ”Asså svårt om man ska göra en stor förändring tycker jag ju då är det dyrt och man får sätta sig in i det...” (Frida 2019-02-09). Erik lyfter att han personligen tror att fordon kommer vara nödvändigt även i framtiden och att en omställning till elbil hade varit av intresse, han förklarar emellertid att det är dyrt att byta bil till en elbil och att det av den orsaken inte känns speciellt relevant i dagsläget ”...något form av fordon tror jag behövs men sen kan man ju tänka sig att man har ett annat fordon som inte går på diesel... att då komplettera med någon form av eldrift...Det är ju en massa pengar i att skaffa sig en elbil”. (Erik 2019-02-09)

Samtliga respondenter är eniga kring att en grön omställning inom konsumtion och avfall är en relativt enkel åtgärd då detta inte kräver några direkta ekonomiska medel vilket Frida lyfter med att säga ”... konsumtion och avfall och mat tycker jag är lätt dom är lätta dom kostar liksom ingenting.” (Frida 2019-02-09). Alice anser att en grön omställning inom avfall är relativt enkelt på Orust då förutsättningarna finns samt att det som hon beskriver inte kostar skjortan ”Det kostar inte skjortan alltså, det kostar faktiskt inte så mycket med de här tunnorna...och så känns det bra att jag kan lämna det här.” (Alice 2019-02-07). Detta som kan visa på att respondenterna i själva verket tycker att konsumtion och avfall är ett relativt enkelt omställningsområde då förutsättningarna finns för att kunna genomföra den.

4.6 Bilden av landsbygd och stad

Temat bilden av landsbygd och stad har skapats då det märkbart uppenbarade sig en föreställning till olika hinder och möjligheter beroende på var respondenterna bor och lever. Genom att presentera temat med ”bilden av” så kan det respondenterna framfört om vad de uppfattar om staden presenteras i relation till landsbygdens förutsättningar. Bilden blir således de respondenterna uppfattar skiljer sig åt mellan mellan landsbygd och stad och kan av den orsaken framhäva de olikheter och orättvisor som uppfattas.

Temat bilden av landsbygd och stad blev tydlig i analysen då samtliga respondenter lade fram hinder och möjligheter till en grön omställning grundat på om de bodde på landsbygd eller stad. Det blev således tydligt i analysen att en grön omställning besitter olika hinder och möjligheter som resultat av var de bor. Samtliga respondenter framförde vilka omställningar de hävdade personer boende på landsbygden enklare kunde verkställa samt vilka omställningar de förmodade hade varit svårare i relation till om de bott i en stad. Det blir i resultatet således märkbart att respondenterna anser att möjligheten till en grön omställning inom olika områden varierar. Temat bilden av landsbygd och stad var genomgående i analysen då respondenter i flertalet påstående hänvisade till ett land och stad perspektiv. Det blev således tydligt i analysen att det hos respondenterna förekommer en bakomliggande känsla av orättvisa relaterat till möjligheten att verkställa en grön omställning inom flertalet områden. Att möjligheten och förutsättningarna varierar mellan landsbygd och stad. Det framkommer återkommande att det i en grön omställning ges olika förutsättningar att genomföra en grön omställning och att det av den orsaken grundas på var du väljer att bo.

4.6.1 Transport

Samtliga respondenter hävdade att en grön omställning inom transportsektorn hade varit den åtgärd som vore enklast om de hade bott i en stad, detta som argumenterades med god tillgång på kollektivtrafik och att korta avstånd till vardagliga ärenden med fördel kan transporteras till fots eller med cykel. Erik lyfte att ”Där klarar man ju det dagliga behovet utan något som helst bekymmer det är ju sällan behovet som man kanske kan hyra en bil eller göra någon anstalt på det ena eller andra sättet.” (Erik 2019-02-09). Han menade att det i staden är enkelt att klara det dagliga behovet utan bil och att det blir sällan behovet som kan bli komplicerat, detta hävdar han emellertid kan lösas med att hyra en bil för det aktuella tillfället.

Carl förklarade att han tidigare bott i en stad och att han då inte hade haft någon egen bil i hushållet, han hävdade att det inte var nödvändigt då alternativa transportmedel stod till förfogande ”... jag hade ju ingen bil när jag bodde och jobbade innan jag började jobba och pendla utanför stan.” (Carl 2019-02-09). Bilen införskaffade han när han började arbeta utanför staden och av den orsaken behövde pendla till arbetet. Han ansåg inte att kollektivtrafikens kommunikationer var tillräckliga och att det således krävdes egen bil för att ta sig till och från arbetet.

4.6.2 Avfall

Avfall framstår av respondenterna som ett område där landsbygden har god möjlighet att verkställa en grön omställning. Det finns emellertid varierande resonemang angående om en grön omställning inom avfall är enklare på landsbygd eller i stad. Att avfallshanteringen skulle vara enklare på landsbygden argumenterades med större boendeyta och då förvaringsmöjligheter till att förvara avfallet innan besöket till återvinningsstationen. Respondenterna hävdade att privatpersoner på landsbygden besitter denna möjlighet. Det är emellertid inget som säger att samtliga som bor på landsbygden har möjlighet att lagra sitt avfall hemma då personer som bor på mindre utrymme även kan förekomma på landsbygden.

Frida lyfter att hon anser att det är enklare att verkställa en grön omställning på landsbygden då möjligheten finns att ha sopkärl utanför huset och att räkskalen kan kastas i sjön. Det uppenbarade sig i analysen att två av respondenterna emellanåt placerar ut matavfall i naturen, det rörde bland annat räkskal, äppelskruttar och torra brödkanter. Något som respondenterna hävdar att stadsborna inte har möjlighet till och att soptransporterna således ökar i staden.

Då hade avfallet varit lite svårare för då ska man ju ut och samla det någonstans och ut och gå på gatan till någon sån där...här är det ju liksom ja räkskalen kan vi slänga i skön och soporna alldeles utanför dörren. (Frida 2019-02-19)

Även Carl lyfter att det på landsbygden är enkelt gällande att ta hand om det komposterbara hushållsavfallet ”...det här med komposterbara hushållsavfallet det sköter ju räven och skatorna...” (Carl 2019-02-09).

David hävdade emellertid att en grön omställning inom avfall hade varit enklare att genomföra om han hade bott i en stad ”Då behöver jag inte åka. Jag tror det är lättare i stan än på landet att göra, det är det.” (David 2019-02-09). Han menar att det i staden inte krävs privat transport för att bli av med det vanligaste avfallet då han menar att det ofta finns avfallsstationer i nära anknytning till lägenheter. Han hävdar att en god avfallshantering på landsbygden kräver tillgång till bil vilket lätt kan bli omständigt om denna tillgång saknas. Det blir av den orsaken komplext för de hushåll som

är utan tillgång till egen bil. Likväl finns det återvinnings kärl som kommunen kan hämta om detta beställs av privatpersonen från kommunen, detta som kan minska att återvinningen är beroende av att hushållen har egen bil. Utökade återvinnings kärl som kommunen hämtar kostar emellertid extra och kräver således ekonomiska medel.

4.6.3 Konsumtion

Konsumtion av lokala livsmedel presenteras av respondenterna som en svårare omställning i staden. Detta respondenterna argumenterar med att personer boende på landsbygden har möjlighet att odla egna produkter samt handla av lokala producenter på landsbygden och då minska de transporter som livsmedelsproduktionen i stadskärnan för med sig. Frida lyfter förmånen som landsbygden har med möjligheten att plocka sina egna livsmedel som svamp och bär något hon menar staden inte har likvärdig förutsättning och tillgång till.

Maten är ju enklare att köpa det lokala på landet det hade varit lite svårare kanske i stan... man har nog inte det...nätverket som man känner vem har lamm och vem har det. Det lär man sig mer på landet... Det tror jag hade varit svårare i stan med det här lokalproducerade och ut och plocka svamp... (Frida 2019-02-09)

4.6.4 Energi

Energi framställs av fyra respondenter som en enklare grön omställning om de hade bott i en stad. Erik nämner att ”Det har andra förutsättningar om det är så att man bor i en lägenhet då får man ju den värmen man får.” (Erik 2019-02-09). Han menar således att förutsättningarna i förhållande att bo i villa på landet och lägenhet i stan skiljer sig åt rent energimässigt och att lägenheten får den värme de får. Frida lyfter vikten av de samarbete ett hyreshus kan ha i en grön omställning ”Energin om jag bor i stan det är klart att det är lättare för då har man ju oftast en kanske lägenhet där hela huset tänker och går gemensamt ihop.” (Frida 2019-02-09). Alice instämde i uppfattningen om att städer har förutsättningar i den mening att lägenhetshus kan samarbeta mot en grön omställning, samtidigt hävdar hon att det kan vara svårt att få utlopp för egna ideér till en grön omställning i en stad då det ofta finns en bostadsförening. ”Man kanske inte kan få utlopp för sina egna ideér på samma sätt för det är inte alltid så lätt att genomföra dem om det finns en ägare till kanske en fastighet eller om man hyr lägenhet.” (Alice 2019-02-07).

Berit hävdar att landsbygden har fördelaktiga förutsättningar till att klara sig utan energi än vad stadens befolkning har. Hon hävdar att det på landsbygden finns möjlighet att framhärda genom en kris. En kris hon tar upp är längre strömavbrott där hon beskriver att hon besitter möjlighet att klara en längre period i sitt hushåll. Hon hävdar att staden inte besitter likvärdiga möjligheter till detta och att stadens befolkning av den orsaken blir mer sårbara i en eventuell kris där strömmen inte kommer tillbaka under en längre period.

När elen dör dör min mobil, när elen dör så drivs inte min jordvärmeanläggning, när elen dör så tar vattnet slut...Jag vet att jag har så mycket mat så jag klarar mig. Dammen där, även om den har grodor i sig så är det ju vatten som är drickbart, jag kan elda, jag har gas så jag kan laga mat... men den som sitter på åttonde våningen i ett hyreshus och elen går och inte kommer tillbaka den sitter illa till. (Berit 2019-02-08)

4.6.5 Ekonomi

Ekonomi är ett genomgående tema som kan implementeras i flera av tidigare teman då samtliga respondenter inom något område hävdar att de gärna verkställt större eller fler gröna omställningar om de hade haft ekonomiska medel till att genomföra det. Det blir således påtagligt att de ekonomiska aspekterna spelar en avgörande roll kring vad personer är beredda att genomföra vad berör en grön omställning.

Berit hävdar att hon får betala som resultat av att hon har valt att bosätta sig och leva på Orust landsbygd. Berit anser att hon blir straffbeskattad som resultat av att hon bor på landsbygden och att det är som att säga att ingen ska bo på landsbygden. Hon känner en stark orättvisa gentemot den höga skatt hon får betala och vad hon faktiskt får ut av den. ”... Det är ju som att säga att man inte ska bo på landet. Och det kostar skjortan bara mer och mer skatt för mig som bor på landet ... som att man blir straffbeskattad.” (Berit 2019-02-08). Något som även presenterats under temat ekonomi. Fyra av de sex respondenterna hävdar att en grön omställning inom energi hade varit enklare att verkställa i staden då de hävdar att merparten av stadens befolkning bor i lägenheter med bostads eller hyresföreningar. De menade att det kan vara enklare att i en stad få genom en förändring då fler kan stå bakom ett beslut då de hävdar att det kan vara svårt som ensam konsument att få igenom en förändring. Alice hävdar emellertid att det kan vara svårt att få utlopp för egna idéer i detta typ av boende då det ofta finns en annan ägare till lägenheten eller att föreningen inte ser en grön omställning som nödvändig.

Det är ju svårare som ensam konsument att kanske göra något utan det blir kanske om man bor i lägenhet att man får enas i huset...man kanske inte kan få utlopp för sina egna idéer på samma sätt för det är inte alltid så lätt att genomföra dem om det finns en ägare till kanske en fastighet eller om man hyr lägenhet. (Alice 2019-02-07)

David lyfter vikten av att Sverige bör vara ett jämbördigt land och han bedömer att kostnaderna för att leva ska vara enhetligt fördelade och inte grundas på om du väljer att bo på landsbygd eller stad. Han lyfter också att befolkningen på landsbygden är vana att få stå tillbaka och att det blivit ett inlärt beteende och mer eller mindre en axelryckning för såhär har det alltid varit. Han lyfter att som landsbygdsbo så får du större utgifter än om du hade bott i stan då bara livsmedelsinköp kräver att du transporterar dig ett par mil i bil.

...Det bygger mycket på att tycker jag att vi ska vara lite jämbördigare så att kostnaderna för att leva ska vara ganska jämt va och det är det inte om man bor på landet men här är folk vana vid att såhär har det alltid varit. (David 2019-01-09)

5 Diskussion

I detta avsnitt kommer vald metod diskuteras och resultatet kommer diskuteras med anknytning till tidigare forskning och teoretiskt ramverk.

5.1 Metodreflektion

Syftet med studien har varit att undersöka hur invånare på Orust landsbygd ställer sig till en grön omställning och det var således av stor vikt att finna respondenter på landsbygden. Studiens metod grundades på intervjuer i semistrukturerad form med tankekartor som hjälpmedel. Intervjuer var en metod som lämpade sig till studien eftersom syftet var att undersöka vad respondenterna ville dela med sig av kring ämnet grön omställning (Esaiasson, et.al 2012:227-228). Intervjuerna bidrog således till att svaren fick en djupare innebörd. Att intervjuerna var semistrukturerade underlättade i undersökningen då metoden tillät en mall kring de frågor som skulle introduceras så intervjuaren inte glömmer bort viktiga teman samtidigt som kravet på lika frågor i identisk ordningsföljd inte krävs. Intervjuerna bidrog till en ökad förståelse för respondentens tankar och värderingar i en fråga om grön omställning på landsbygden samt vilka hinder och möjligheter som presenterades som viktiga. Alternativt hade en kvantitativ metod kunnat användas i form av enkäter. Enkäter hade emellertid inte fått likvärdig genomslagskraft eftersom materialet hade tenderat till att bli begränsande och för ytligt vilket inte hade nått samma djup som kvalitativa metoder.

Eftersom det var första gången intervjuaren genomförde en intervju i undersökningssyfte var erfarenheten bristfällig, en oerfarenhet som kan ha påverkat undersökningens resultat. Intervjuaren kan ha medverkat till att frågor under intervjun varit otydliga eller att ledande frågor omedvetet har ställts. Det finns även möjlighet till att relevanta frågor till undersökningen har glömt att ställas eller att viktiga svar och resonemang förbisetts (Esaiasson, et.al 2012:235).

Begränsningar med metoden var att det inte fanns möjlighet eller utrymme till att ta del av vad som faktiskt genomfördes i respondenternas hushåll i praktiken utan undersökningen baseras således på det respondenterna väljer att ta upp. Det går av den orsaken inte att veta säkert om det är den sanna verkligheten som presenteras och faktiska handlingar kunde således inte analyseras.

Generaliserbarhet och trovärdighet kring studiens resultat går att diskutera. Studien har fokuserat på Orust kommun och grundats på endast sex respondenter vilket resulterat i att resultatet inte är representativt för ett större geografiskt område eller för en större population (Bryman 2018:484-485). Resultatet visar emellertid på flera likheter i respondenternas resonemang vilket kan vara av intresse i frågan om en grön omställning på landsbygden. Studiens trovärdighet är emellertid högre som resultat av att en god och tydlig redogörelse för hur processen gått till har presenterats under arbetets metodavsnitt. Intervjuaren kan emellertid omedvetet ha påverkat resultatet vilket minskar en trovärdighet.

5.2 Att ställa om grönt på landsbygden

Studiens resultat visar att en grön omställning inom transport och energi är komplicerad på landsbygden samtidigt som avfall och konsumtion framställs som mindre komplicerade. En omställning inom transport och energi presenteras i resultatet att kräva ekonomiska medel, någonting som respondenterna beskrivit som både hämmande och orättvist. Avfall och konsumtion är båda gröna omställningar som inte utkräver större ekonomiska förutsättningar och det blir således en enklare omställning att verkställa visar resultatet.

Det blir i resultatet uppenbart att stödet till en grön omställning inom transportsektorn så gott som inte existerar på Orust kommuns landsbygd. Resultatet visar att transport är den gröna omställning som framställs som svårast att verkställa på landsbygden samtidigt som transport presenteras som den enklaste omställningen i en stad. Bilen som transportmedel beskrivs som ett klimathot samtidigt som alternativa transportmedel beskrivs som lösningen. Cykel ska fungera som transportmedel för kortare sträckor medan buss och tåg bör väljas för längre transport. Resultatet visar på tydliga brister i tillgängligheten på alternativa transportmedel och visar att även om viljan finns hos befolkningen att åka mer kollektivt så finns inte möjligheten att faktiskt göra det valet. Det stöd och den vägledning som ska fungera för att främja en miljövänligare livsstil har på Orust kommuns landsbygd brustit då respondenterna menar att en bil i hushållet är avgörande för om de ska ha möjlighet att bo kvar (Nordlund, et.al 2010:99). Smarta transportval grundar sig på att till största möjliga utsträckning undvika bilen hävdar Karlstad Kommun (u.å.:7-10). Något som resultatet visar uteslutande fungerar i ett samhälle där kollektivtrafiken går i den grad att utbudet i själva verket möter efterfrågan eller att avstånden till arbete, dagis och nödvändig samhällsservice är på gång och cykelavstånd. I och med att resultatet visar på att bilen är nödvändig för befolkningen på Orust landsbygd har möjliga alternativa åtgärder inom transportområdet presenterats som byte till elbil, ett byte som kräver ekonomiska medel.

En grön omställning inom energi var det tema som i studien fick minst fokus av respondenterna. Det hävdas bero på att större omställningar som byggnadsåtgärder var för ekonomiskt krävande och således ansågs skrämmande. Mindre åtgärder som att ställa om till ledlampor och att släcka lampor när rummet lämnas genomfördes och presenterades inte som något större problem. Att mindre åtgärder verkställs medan större ekonomiskt krävande åtgärder inte prioriteras visar på att en grön omställning faktiskt genomförs som resultat av valmöjligheter mellan hållbara livsstilar. Om det inom energiområdet inte funnits mindre och hanterbara gröna omställningar till hushållens förfogande så tenderar det således inte ha verkställts några åtgärder alls (Lundmark, et.al 2010:36). En grön omställning består många gånger av mindre åtgärder som tillsammans bidrar till en betydlig skillnad men där större och ekonomiskt krävande åtgärder tenderar till att ges ett större utrymme i diskussionen om en grön omställning. I resultatet kom det fram delade meningar om en omställning vore enklare på landsbygd eller i stad. Flertalet hävdade att det vore enklare att verkställa en grön omställning inom energi i en stad då bostaden ofta är en lägenhet där en förening kan gå ihop för ett ökat stöd, något som kan vara svårt för en ensam konsument på landsbygden. Det framfick samtidigt i resultatet att möjligheten att få utlopp för sina egna ideér kan vara begränsat i staden och att en grön omställning på så sätt kunde bli hämmad.

Det stöd och den vägledning som är nödvändig för att verkställa en grön omställning verkar emellertid inom konsumtion och avfall fungera bra för respondenterna på Orust landsbygd. En grön omställning inom konsumtion och avfall presenteras som relativt enkel och okomplicerad då goda förutsättningar till att faktiskt göra det miljövänliga valet i vardagen har givits (Nordlund, et.al

2010:99). Resultatet visar även att valmöjligheter är tillgängliga och det finns således möjlighet att välja mellan flera hållbara livsstilar (Lundmark, et.al 2010:36).

Inom konsumtion presenteras förutsättningar i form av ett gott utbud av ekologiska och hållbara alternativ, något som tidigare varit svårare att tillgå. Tillgången på ekologiska och lokala produkter har således gjort det möjligt för befolkningen att välja ett miljövänligare alternativ. Resultatet visade emellertid att möjligheten till att verkställa en hållbar konsumtion i hushållen påverkades av höga priser vilket inte inbjöd till att välja det hållbara alternativet. Resultatet visade att somliga av respondenterna på landsbygden verkställde alternativ till en hållbar konsumtion genom att bedriva egen odling på tomten samt möjligheten till att fritt kunna plocka svamp och bär. En egen odling i hushållet och ett egenplock av svamp och bär kan resultera i en minskning av livsmedelstransporter. Möjligheten att konsumera lokalproducerade livsmedel framställs även som en relativt enkel åtgärd på landsbygden med hjälp av lokala kontaktnät. Som resultat av att livsmedel som oftast produceras på landsbygden finns det tillgång och möjlighet att konsumera det lokala för landsbygdens befolkning (Kelly-Reif & Wing 2016:355-357). En lokalkonsumtion som inte varit möjlig i samma omfattning om produkterna varit tvungna att fraktas. Möjligheten till att obehindrat välja emellan olika hållbara livsstilar går att se inom konsumtion där respondenterna förklarade att alternativ som ekologiskt, lokalproducerat och egen odling samtliga visar på varierande alternativ till en miljövänligare konsumtion (Lundmark, et.al 2010:36).

Resultatet visade att en grön omställning inom avfall bedömdes som förhållandevis enkel då sophanteringen betraktades fungera med åtskilliga kärll, rikligt med utrymme att förvara avfallet innan kassering och potentialen till att ha egen kompost på tomten. Avfallshanteringen visade sig emellertid i flertalet fall vara beroende av bil då kommunal hämtning av bland annat glas och metall inte genomfördes i alla hushåll utan istället är i behov av transport till en återvinningsstation alternativt återvinningscentral. Resultatet visade att hämtningen av avfall hade varit lättare i en stad där sopsortering finns i nära anknytning till lägenhetshuset och inte kräver transport av bil. En grön omställning inom avfall presenterades som förhållandevis enkel med argumentet att det förefanns utrymme till förfogande att förvara avfallet innan kassering. Ett argument som medverkade till att merparten respondenter trots allt klarade sig med de tio gratis besök som ges till återvinningscentralerna. Det blir emellertid tydligt i resultatet att om det inte funnits möjlighet till en förvaring av avfallet innan kassering så hade avgiften på återvinningscentralen blivit ett hetare ämne. Förutsättningen till återvinning kan således variera grundat på hur trångbott individen i fråga bor. Inom avfall förekommer valmöjligheter i den utsträckning att hushållet själva väljer vilket avfall som ska hämtas i hushållet (Lundmark, et.al 2010:36). Extra sopkärl kostar emellertid extra vilket resulterade i att somliga respondenter istället för att betala extra för sopkärl väljer att kassera avfallet på avfallsstationer i samband med andra ärenden. En ökad sophämtning i hemmet var något somliga respondenter valt att investera i för att minska den privata transporten av avfall. Ekonomiska aspekter kan inom avfall ha en inverkan eller att det inte anses nödvändigt att ha en större variation av sophämtning hemma på tomten.

Ekonomi visade sig ha en central roll för möjligheten att verkställa en grön omställning på landsbygden och det gick att implementera ekonomi i samtliga omställningsområden. Resultatet visar att större gröna omställningar inom både transport och energi hade varit ett alternativ om det funnits ekonomiska medel till förfogande. Flera av respondenterna hävdade att de gärna bytt sin fossil drivna bil till en elbil men att det ekonomiska klivet i dagsläget var för stort. David bedömde emellertid att en elbil var en investering som resultat av de stigande drivmedelsskatterna och övervägde att byta till elbil i hushållet inom kort. ”Just nu så planerar vi att göra ett byte till eldrivet

fordon.” (David 2019-09-02). Han hävdade att en grön omställning inom transport är en enkel åtgärd i form av elfordon och förklarade att det uteslutande är en kostnadsfråga. En grön omställning inom området energi var någonting Alice var angelägen av en förändring och hade en vilja att installera solceller på taket. En omställning hon med nöje gjort tidigare om det inte varit för kostnadskrävande. ”Vi tittade redan på priser på solceller för 10-15 år sedan men i kunde inte lägga hur många hundra tusen som helst utan det måste ju vara lite rimligt också. (Alice 2019-02-07). Det blir märkbart att ekonomiska aspekter spelar in i frågan att verkställa en grön omställning. En omställning som Naturvårdsverket (2018) hävdar måste genomföras. Samtidigt som en grön omställning beskrivs som det ”riktiga” alternativet så skiljer sig möjligheterna även i ekonomiska aspekter vilket skapar en orättvisa kring vem som har möjlighet och vem som inte har den. Det ställs ett stort krav på landsbygden befolkning däribland ekonomiska krav där det för en grön omställning krävs ett förändrat beteende i vardagen, ett förändrat beteende som kräver förutsättningar.

I och med det individualiserade ansvaret kring miljöproblem har ett större ansvar lagts på individnivå i frågan om att göra jorden till en miljövänligare plats (Skill & Wihlborg 2010:43-46). En individualisering som kräver vägledning och stöd (Lundmark, et.al 2010:36). Resultatet visar att landsbygden idag har sämre förutsättningar att genomföra en grön omställning inom transport och energi än vad staden har då grönare alternativ inom områdena kräver ekonomiska medel. Det är områdena transport och energi som är ekonomiskt känsliga vilket gör landsbygden sårbar i en förändring.

Karlstad Kommun (u.å.:7-10) beskriver gröna åtgärder som kan implementeras i svenska hushåll däribland att välja alternativa transportmedel i form av cykel eller kollektivtrafik. Det blir således tydligt att Karlstad Kommun (u.å) vill att användningen av bil ska minskas. En bilanvändning som på landsbygden inte kan minskas som resultat av bristen på alternativa transportmedel. Resultatet visar att elbil är det alternativ som presenterats men att det saknas ekonomiska medel. Resultatet av att det krävs ekonomiska medel för en omställning inom transport blir således att det blir för dyrt för befolkningen att bo kvar på landsbygden till följd av bland annat dyra drivmedelsskatter, långa avstånd till nödvändig samhällsservice och pendling till arbeten. Faktorer som bidrar till att befolkningen väljer att lämna landsbygden för ett liv i staden. När landsbygden befolkning urlakas så försvinner likaså tillgången på samhällsservice som skolor, dagis och affärer något som i sin tur resulterar till en fortsatt utarmning av landsbygden befolkning (Mattson 2010:50-51).

Landsbygden beskrivs ofta som stadens andra vilket resulterar i att den utveckling som sker ofta anpassas efter stadens hinder och möjligheter. Att fokus och diskussioner om såväl ekonomi och teknik utgår från städernas förutsättningar är inget nytt utan har pågått sedan globaliseringens inträde och landsbygden har således blivit osynlig i flera diskussioner. När ny teknik och nya trender senare implementeras på landsbygd är dem inte lämpade för landsbygden situation (Andersson & Jansson 2012:22ff). Enligt Statistiska Centralbyrån [SCB] (2015) bor cirka 85 procent av Sveriges befolkning i städer. Detta som rent procentuellt visar på att staden har maktposition beträffande befolkningsmängd. Landsbygden tenderar således att placeras i underläge i frågor som inte intresserar stadens befolkning och som resultat av det så blir det stadens intressen som prioriteras och tillgodoses. Resultatet blir att det uppstår geografiska barriärer bland sociala gruppers röster. Det tenderar således bli svårt för landsbygden befolkning att få sina röster hörda då avståndet till en stad kan vara långt (Sharma-Wallace 2016:174-177). Det kan likaså vara komplicerat för stadens befolkning att uppskatta och sätta sig in landsbygdsbefolkningens hinder och möjligheter till en grön omställning och beslut tenderar av den orsaken avgöras utifrån stadens

villkor (Newton & Cantarello 2014:265-266). Att beslut avgörs utifrån stadens villkor visar resultatet tydliga tecken på speciellt under transportområdet där förutsättningarna till en miljövänligare livsstil uppenbart varierar mellan geografiska områden. Det tenderar att bli komplicerat när stadens befolkning besitter en maktposition samtidigt som förståelsen för landsbygdens hinder och möjligheter inte verkar vara av intresse (Kelly-Reif & Wing 2016:355-357). När beslut grundas på stadens förutsättningar uppstår geografiska skillnader emellan befolkningsgrupper. Landsbygden visar på en inlärd hjälplöshet där en axelryckning och ett svar att såhär har det alltid varit speglar tillvaron. Miljörättvisan kring att alla människor ska ha möjlighet att påverka beslut som berör det egna livet har brustit när resonemangen särskilt kring transport inom en grön omställning grundas på stadens förutsättningar (Walker 2011:211). Landsbygden tenderar i diskussionen att stå utan röst då befolkningsmajoriteten bor i städer. Landsbygden får således leva med höga utgifter inom transport som resultat av att gröna alternativ inte finns tillgängliga.

Då stad och landsbygd besitter varierande förutsättningar kommer likaså inställningen till en grön omställning variera från område till område vilket kan resultera i intressekonflikter kring vilka omställningar som bör verkställas. Möjligheten till att verkställa en grön omställning i hushållet varierar som resultat av var du väljer att bo. Det blir märkbart att transport och energi framställs som enklare åtgärder för stadsbor medan konsumtion och avfall presenteras till landsbygdens fördel. Är det således lämpligt att förvänta sig en identisk omställning för hela Sveriges befolkning? Kan omställningarna genomföras lokalt med de invånare som i själva verket bor på det aktuella området och vet vad som lämpar sig? När miljöproblemen individualiserats och en miljövänligare livsstil krävs blir det på grund av detta märkbart rent geografiskt vem som har möjlighet att genomföra en grön omställning med obetydligast negativa konsekvenser. Det har i resultatet påträffats tendenser som visar på de negativa konsekvenser som förekommer som resultat av en grön omställning hårdast drabbar befolkningen på landsbygden. Det här då förutsättningarna till att genomföra en grön omställning skiljer sig åt mellan landsbygd och stad bland annat till avstånd och kommunikation. Konsekvenser av en grön omställning tenderar således påverka olika beroende på var i Sverige individer väljer att bosätta sig och leva sina liv, detta som i miljörättvisan visar på en orättvisa att inte ha möjlighet att ha inverkan i beslut som påverkar sitt enskilda intresse (Walker 2011:211). En grön omställning i Sverige blir utifrån miljörättvisan komplicerad då det föreligger märkbara skillnader i både förutsättningar och möjligheter att genomföra en grön omställning på landsbygd respektive i stad. Förväntningarna på en grön omställning grundas på individer, inte på boendeort eller boendesituation något som medverkar till varierande förutsättningar att kunna genomföra en grön omställning.

Det är i en grön omställning nödvändigt att staten skapar förutsättningar för individen. Det är viktigt att medborgarna ges möjlighet att välja mellan hållbara livsstilar då det sällan finns en åtgärd som lämpar sig för alla människor eller alla geografiska platser (Lundmark. et.al 2010:36). För att individen ska välja det miljövänliga alternativet krävs en känsla av stöd och vägledning (Nordlund. et. al 2010:99). Om detta saknas kan motsatt effekt uppnås då befolkningen känner att en grön omställning är för komplicerad att genomföra, det blir således märkbart att möjligheten att påverka sådana frågor och beslut som har inverkan på det egna intresse bör tas i beaktning vilket ökar möjligheten att uppnå miljörättvisa.

Miljörättvisan tenderar att lägga stor vikt kring alla människors rätt till en god och trygg miljö där alla har möjlighet att delta i sådana beslut som påverkar den egna individens liv och intresse (Walker 2011:1ff). Skillnader i rättvisa rent geografiskt mellan landsbygd och stad presenteras som

en gräns som fortsätter att skapa skillnader mellan sociala grupper (Sharma-Wallace 2016:174-177). Det är emellertid nödvändigt att stad och land perspektivet relaterat till miljö rättvisa utvecklas då forskningen kring detta i dagsläget är begränsad. Landsbygd och stad besitter varierade förutsättningar beträffande en grön omställning och det är inte osannolikt att en lösning eller åtgärd inte lämpar sig för samtliga individer i samtliga situationer. Vid beslut som medverkar till förändring kommer samtliga i en nation inte vara nöjda. Det kan hända att landsbygd och stad inte är i behov av identiska lösningar eller identiska modeller. Lösningar och modeller kan således kräva en anpassning lokalt med den befolkning som lever på det aktuella området. Anpassade lösningar och modeller hade kunnat bidra till en möjlighet att uppnå miljö rättvisa inom en grön omställning då berörda individer skulle givits en möjlighet att påverka beslut som berör det egna intresset (Walker 2011:1ff).

6 Slutsats

Studiens syfte var att undersöka hur invånare på landsbygden ser på en grön omställning angående både utmaningar och möjligheter. Studiens frågeställning löd: Vilka utmaningar och möjligheter upplever människor på landsbygden för en grön omställning i vardagslivet?

Resultatet synliggjorde att ett flertal gröna omställningar utfördes i hushållen men att somliga omställningar var mer komplicerade att verkställa. En grön omställning inom området avfall och konsumtion presenterades av respondenterna som en förhållandevis enkel omställning då förutsättningarna framställdes som tillgängliga. En grön omställning inom transportområdet hävdade samtliga respondenter som den svåraste omställningen att kunna verkställa i praktiken. Detta grundades på att hushållen är beroende av att ha egen bil då det är långa avstånd till nödvändig samhällsservice, pendling till arbeten samt bristen på alternativa transportmedel som fungerande kollektivtrafik. Inom omställningen i området energi utfördes ett flertal mindre åtgärder men att större omställningar som ombyggnation eller alternativa energikällor var för kostnads och tidskrävande. Ekonomi var ett tema som inkluderades under flera omställningsområden då flera av omställningarna i själva verket kräver ekonomiska medel, detta beträffade både ekologiska tomater eller en omställning till elbil. Respondenterna visade villighet till ett flertal gröna omställningar men hävdade att ekonomiska aspekter hämmade.

Resultatet synliggjorde att respondenterna hade känslan att valet att bo på landsbygden påverkade möjligheten att verkställa somliga gröna omställningar. Det blev i resultatet uppenbart att landsbygd och stad behärskade olika förutsättningar till en grön omställning. Något som borde tas i beaktning vid miljölagar och beslut. En grön omställning inom avfall och konsumtion presenterades till landsbygdens fördel med goda förvaringsmöjligheter för avfallet och god tillgång på lokalt producerade produkter. En omställning inom transport presenterades till stadens fördel där avstånd till nödvändig samhällsservice presenterades som kort och där kollektivtrafiken möter efterfrågan. Området energi presenterades även den till stadens fördel då lägenheter upplevs kräva mindre energi än äldre hus på landsbygden och där en förening kan bidra till verkställande, något som för en ensam konsument kan vara komplicerat. Det blir i resultatet uppenbart att en skillnad mellan landsbygd och stad uppfattas förekomma angående förutsättningen att verkställa en grön omställning i praktiken vilket uppfattas som orättvist i och med det individualiserade ansvaret.

En miljörättvisa som berör geografiska skillnader mellan landsbygd och stad bör synliggöras då det går att uttyda olika förutsättningar till att göra det miljövänliga valet. Ett miljövänligt val som idag har individualiserats. Det individualiserade ansvaret till miljöproblem blir ett problem när strukturer och ekonomiska förutsättningar brister.

Referenser

- Andersson, M. & Jansson, A. (2012). *Landsbygdens globalisering: medier, identitet och social förändring i nätverkssamhällets marginaler*. Göteborg: Daidalos
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3 Stockholm: Liber.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2009 om avfall och om upphävande av vissa direktiv.
- Karlstad kommun (u.å). *Miljövardag I Karlstad 1 år-100 familjer-1000 åtgärder*. https://karlstad.se/globalassets/filer/miljo/miljo_och_energiprojekt/projektsammanfattning_miljovardag.pdf. [2019-02-25].
- Kelly-Reif, K. & Wing, S. (2016). Urban-rural exploitation: An underappreciated dimension of environmental injustice. *Journal of Rural studies*, 350-358. doi.org/10.1016/j.jrurstud.2016.03.010.
- Konsumentverket (2017). Konsumenterna och miljön 2017: *Möjligheter att göra val med miljöhänsyn*. <https://www.konsumentverket.se/globalassets/publikationer/var-verksamhet/konsumenterna-och-miljon-2017-konsumentverket.pdf>. [2019-02-25].
- Laher, S. & Botha, A. (2012). Methods of Sampling. I Wagner, C., Kawulich, B. & Garner, m. (red.) *Doing social research: a global context*. Berkshire: McGraw-Hill Higher Education, ss. 87-99.
- Lundman, B. & Hällgren-Granheim, U. (2012). Kvalitativ innehållsanalys. Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B. *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälsa-och sjukvård*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur, ss. 187-199.
- Lundmark, C., Matti, S. & Michanek, G. (2010). The Swedish environmental norm: Balancing environmental obligations and the pursuit of individual lifesyle. Patrik, Söderholm (red.). *Environmental Policy And Household Behaviour*. London: Earthscan, 13-42.
- Mattsson, K. (2011). *Landet utanför: ett reportage om Sverige bortom storstaden*. 1. uppl. Stockholm: Leopard.
- Naturvårdsverket (2018). *Hur kan jag minska min klimatpåverkan?* <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Klimat/minska-min-klimatpaverkan/>. [2019-03-07].
- Naturvårdsverket (2015). *Omställning till hållbara konsumtionsmönster: Syntes inom ramen för fördjupad utvärdering av miljömålen*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:naturvardsverket:diva-6529>. [2019-01-31].
- Newton, A.C. & Cantarello, E. (2014). *An Introduction to the Green Economy: Science, Systems and Sustainability*. New York: Routledge.

Nieuwenhuis, J. & Smit, Brigitte. (2012). Qualitative Research. I Wagner, C., Kawulich, B. & Garner, m. (red.) *Doing social research: a global context*. Berkshire: McGraw-Hill Higher Education, ss.124-139.

Nordlund, A., Eriksson, L. & Garvill, J. (2010). Barriers and facilitators for pro-environmental behavior. Patrik, Söderholm (red.). *Environmental Policy And Household Behaviour*. London: Earthscan, 99-125.

Novak, j. & Canas, A. (2008). *The Theory Underlying Concept Maps and How to Construct and Use them*. Florida Institute for Human and Machine Cognition, Florida, ss. 29-42.

Orust kommun (u.å.). *kommunfakta*. <https://www.orust.se/ammesomrade/kommunochpolitik/kommunfakta.4.403d444a13f99aae5234fe.html>. [2019-02-25].

Sharma-Wallace, L. (2016). Toward an environmental justice of the rural-urban interface. *Geoforum*, 174-177. doi: 10.1016/j.geoforum.2016.11.002.

Skill, K. & Wihlborg, E. (2010). Dealing with Environmental Responsibilities: Living Everyday Life as Political Participation. Patrik, Söderholm (red.). *Environmental Policy And Household Behavior*. London: Earthscan, 43-67.

Statistiska Centralbyrån [SCB] (2018a). *Elektricitet i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/elektricitet-i-sverige/> [2019-02-20].

Statistiska Centralbyrån [SCB] (2018b). *Hushållens avfall i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/hushallens-avfall-i-sverige/> [2019-02-23].

Statistiska centralbyrån [SCB] (2018c). *Hushåll i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/hushall-i-sverige/> [2019-02-23].

Statistiska centralbyrån [SCB] (2015). *Urbanisering från land till stan*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/Urbanisering--fran-land-till-stad/> [2019-02-23].

Söderholm, P. (2008). *Hållbara hushåll: Miljöpolitik och ekologisk hållbarhet i vardagen*. (Red). Stockholm: Naturvårdsverket.

Trafikverket. (2019). *Transportsektorns utsläpp*. <https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/miljo---for-dig-i-branschen/energi-och-klimat/Transportsektorns-utslapp/> [2019-02-23].

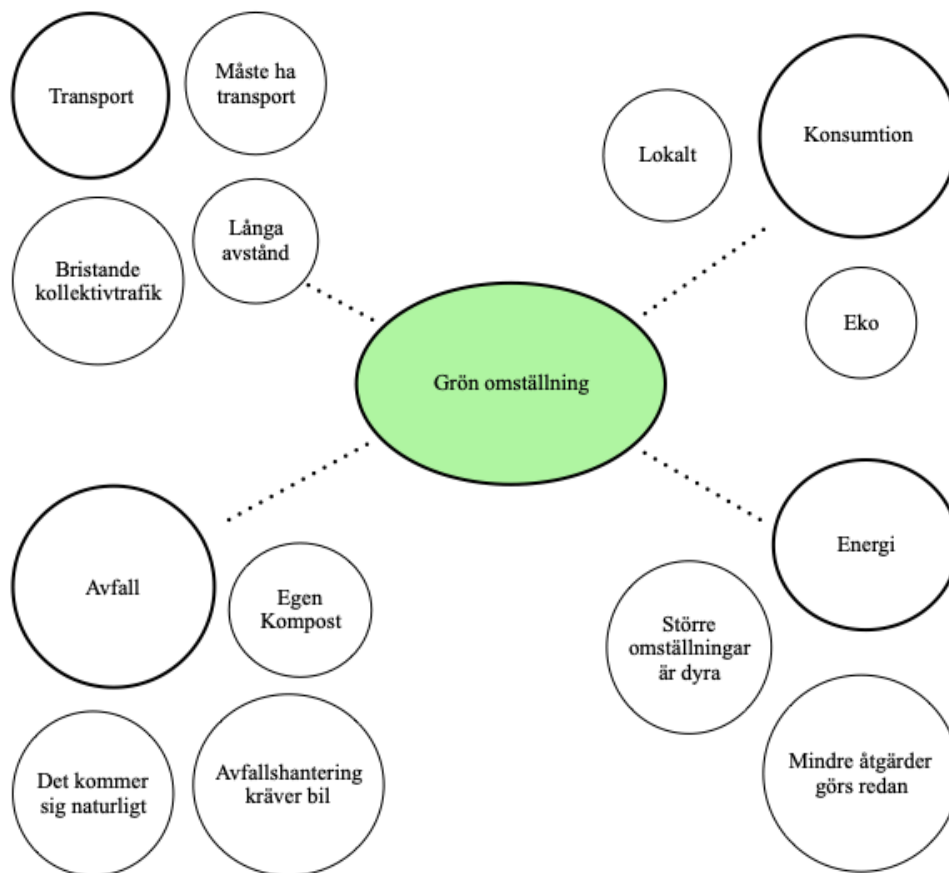
Vetenskapsrådet (u.å.). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, u.o.: Elanders Gotab.

Walker, G. (2012). *Environmental justice: concepts, evidence and politics*. London and New York: Routledge.

World Wide Found for Nature, [WWF] (2011). *Hållbar Energi: 100% förnybart på naturens villor*. Solna: World Wide Found for Nature. https://www.wwf.se/source.php/1409707/H%E5llbar%20energi_sep%202011_rapport.pdf. [2019-01-31].

Bilagor

Bilaga 1: Utdrag av tankekarta från intervjuer

Bilaga 2: Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

- Ålder
- Kön
- Civilstånd
- Typ av boende
- Bilinnehav
- Avstånd till saker och ting
- Pendlar till jobbet

Tema Grönomställning(miljövänligt vardagsliv)

- Vad tänker du på när jag säger begreppet grön omställning?
- Vad är en grön omställning för dig?

Tema Energispar

- Vad gör man? Vad gör man inte?
- Vad är svårt och vad är lätt?
- Hur vill man förbättra sig/vad vill man inte ändra?

Stickfrågor:

- Hur tänker du kring en grön omställning inom energispar?
- Anser du att det är viktigt med en omställning i energisektorn?
- Gör du något typ av grön omställning?
- Skulle du vilja göra en förbättring i ditt hushåll gällande energispar?
- Finns det något som du inte skulle vilja ändra?
- Vad skulle göra kunna göra det lättare för dig att energispara?

Tema Hållbar konsumtion

- Vad gör man? Vad gör man inte?
- Vad är svårt och vad är lätt?
- Hur vill man förbättra sig/vad vill man inte ändra?

Stickfrågor:

- När jag säger ordet hållbar konsumtion vad tänker ni på då?
- Hållbar konsumtion vs ekologisk konsumtion? Hellre lokalproducerat?
- Vad anser du är hållbart?
- Skulle du vilja göra en förbättring i ditt hushåll gällande hållbar konsumtion?
- Finns det något som du inte skulle vilja ändra?
- Vad skulle göra kunna göra det lättare för dig att ställa om till en hållbar konsumtion?

Tema Transport

- Vad gör man? Vad gör man inte?
- Vad är svårt och vad är lätt?
- Hur vill man förbättra sig/vad vill man inte ändra?

Stickfrågor:

- Hur tänker du kring en grön omställning inom transport?
- Anser du att det är lätt att göra en omställning gällande transport på landsbygden?
- Anser du att det är viktigt för dig?
- Gör du någon typ av omställning?
- Är detta en sektor som är lätt eller svår för dig att ställa om?
- Skulle du vilja göra en förbättring i ditt hushåll gällande transport?
- Finns det något som du inte skulle vilja ändra?
- Vad skulle göra kunna göra det lättare för dig att minska på bilkörandet?

Tema Avfallshantering

- Vad gör man? Vad gör man inte?
- Vad är svårt och vad är lätt?
- Hur vill man förbättra sig/vad vill man inte ändra?
- Sopsortering hemma eller behöver du åka till en avfallsstation?
- Hur ställer du dig till att åka till återvinningscentralen? Omständigt? Lätt?

Stickfrågor:

- Sopsorterar du?
- Anser du att det är lätt eller svårt att sopsortera?
- Vad skulle kunna bidra till att det blir lättare för dig att sopsortera?
- Skulle du vilja göra en förbättring i ditt hushåll gällande avfallshantering?
- Finns det något som du inte skulle vilja ändra?
- Vad skulle göra kunna göra det lättare för dig att sopsortera/återvinna?

Slutligen

- Utifrån de fyra temana, vilka omställningar tycker du är lätta att genomföra och vilka anser du är svårare att genomföra?
- Vilka gröna omställningar anser du som viktiga och vilka anser du som mindre viktiga?
- Vad tror du att du skulle göra annorlunda om du bodde i en stad / tätort?
- Vad är lättast / svårast vad gäller grönomställning om man bor landet resp. i tätort